

Ludo Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 29
20/2014
24. máj 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

MATICA SA STALA
MÓDNYM TERČOM
Strana 4.

ENERGETICKÉ KRÍZY
NEHLADIA NA KALENDÁR
Strana 5.

DOBRY HISTORIK MUSÍ BYŤ
NESTRANNÝ A OBJEKTÍVNY
Strana 5.

MILAN S. ĎURICA: PREČO
SA VOLÁME SLOVÁCI
Strana 8.

PROF. KAROL VIRŠÍK
— BOJOVNÍK S TBC
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Všimli ste si, že na jar letí čas akosi rýchlejšie? A že každú ďalšiu jar ešte o čosi zrýchli? Nuž, musíme sa asi učiť čoraz rýchlejšie vnímať. Všetku tú krásu okolo nás, všetky tie kvety, puky, zvuky a vône. Ale nielen to...

Nedávno sa mi dostal do rúk dokumentárny film, ktorý vznikol ešte na sklonku minulého tisícročia. U nás na Slovensku a o nás – o Slovensku. Už to samé osebe je zázrak, pretože to, na čo sa väčšinou musíme na obrazovkách pozeráť, je o všetkom možnom, len nie o nás. Ten zázrak však pokračoval minútu po minúte. Opisoval unikátne opevnenie v Komárne, potom dokument diváka doslova pozval na návštevu Banskej Štiavnice, neskôr sa pristavil v Trnave. Užasnúť som sledoval niečo nad tridsať minút obrázok za obrázkom a slovo za slovom o našom Slovensku. A je naozaj krásne! Dokument nič neprikrášľoval, lebo vôbec nemusel.

V tej čoraz rýchlejšej jari cieľne venujem nášmu, ale i môjmu Slovensku viac pozornosti ako „zamlada“. Vzniká medzi nami akýsi nový vzťah. Oddelujem v ňom všetko zlé, nepoctivé, podvodné a zákerné, čo je produktom niektorých našich príliš plecnatých a príliš ambiciózných súčasníkov, od všetkého krásneho, čo je súčasťou našej prírody, či od toho všetkého poučného, čo je súčasťou nášho kultúrneho a historického dedičstva.

Stalo sa prapodivnou súčasťou akéhosi novodobého bontónu nadávať. Zanedávame si na politikov, tých pravých i ľavých, na vládu takého predsedu či predsedníčky, na susedov, na zbohatlíka vo veľkej čiernej opache na kolešákoch – z duše si zanedávame už takmer na všetko. Lebo sa začalo nosiť, tak ako kedysi „mini“ nad kolená, že nadávať je in a že nadávať na Slovensko je prejavom hlbokého intelektuálneho založenia.

To moje Slovensko je bezúhonné, krásne, často až dojemne krásne – je to zem, v ktorej ležia moji predkovia a kam sa poberiem raz aj ja, keď už nijaká jar nepríde. Také je i vaše, naše Slovensko. Uživajme si ho. A aj tú rýchlosť, no stále ešte jar.

Ivan BROŽÍK

R - 2014027

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
20
9 770862 882007

Tretie volebné obdobie V. Orbána sa začalo nebezpečným volaním po autonómii

Slovenské znepokojenie na všetkých frontoch

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Ukrajinská kríza, ktorá mala priniesť Slovensku príležitosť na posilnenie spolupráce v rámci Únie a Aliancie, vystavila slovenskú politiku nečakaným problémom. Musí ju prekenuť bez straty spojeneckej dôveryhodnosti a podpory verejnosti, čo nebude ľahké v situácii, keď proeurópska časť mladej generácie považuje národný štát za prekonaný.

Niektorí členovia vlády už nechcú kandidovať na druhé obdobie. Podľa nich – keby boli vedeli, čo ich čaká, ministerské poverenie neberú. K problému energetiky, jadrového paliva a plynu, vojenstva, výzbroje, amerického odpočúvania Slovenska či slovenských inštitúcií, nových vzťahov s Ruskom sa pridalo aj rázne vlastenecké volanie Viktora Orbána po autonómii, samospráve a dvojitom občianstve pre maďarskú menšinu v Ukrajine.

■ (SKORO) ULTIMÁTA

Maďarský predseda vlády Viktor Orbán vo svojom prvom vystúpení v maďarskom parlamente po zložení ústavného sľubu (12. mája) hovoril o nevyhnutnosti autonómii a dvojitého občianstva pre Maďarov žijúcich v zahraničí, osobitne v Ukrajine. „Postavenie dvestotíc Maďarov žijúcich v Ukrajine dáva otázku nevyhnutnosti autonómie a dvojitého občianstva mimoriadnu naliehavosť. Maďarské spoločenstvo musí mať možnosť dvojitého občianstva, všetky práva národnej menšiny, vrátane práva samosprávy – to sú naše jednoznačné očakávania od novej ukrajinskej vlády,“ vyhlásil o. i. Viktor Orbán pri nástupe do svojho tretieho volebného obdobia.

Maďarsko tak oficiálne dalo najavo ako jediný štát Aliancie a Únie, že má osobitné požiadavky na Ukrajinu. Podľa slov V. Orbána štáty EÚ i samotná Únia musia rešpektovať Maďarsko. Dočasná ukrajinská vlá-

da má od prvopočiatku bezvýhradnú podporu USA, formovala sa v rozhovoroch s predstaviteľmi americkej diplomacie, najmä ak ide o osobu jej predsedu Arsenija Jaceňuka, a následne v závese jej poskytla podporu aj EÚ. Táto podpora však bola zameraná na udržanie územnej celistvosti ukrajinského štátu a na neuznanie pripojenia polostrova Krym k Ruskej federácii a neuznanie referendum na východe kontinentálnej Ukrajiny. Slovenská republika, ktorá v zhode s oficiálnou, ako aj s verej-

nou mienkou neuznala jednostranné vyhlásenie nezávislosti Kosova, neuznala teda ani referendum na Ukrajine.

■ JOBBIK BOL ZA

Jedinou politickou parlamentnou a europarlamentnou stranou v štátoch Vyšehradskej štvorky, ktorá podporila priamo i nepriamo pripojenie krymskej autonómie k Ruskej federácii, bola maďarská pravicová nacionalistická strana Jobbik. Člen parlamentu za Jobbik Tamás Gaudi-Na-

gy vyhlásil, že tak ako je Krym ruský, tak je Zakarpatská Ukrajina maďarská! To však nie je všetko. Štyridsať rozličných menšinových organizácií, združujúcich maďarskú menšinu v Zakarpatskej Ukrajine, sa obrátilo s výzvou na všetkých kľúčových činiteľov dočasnej vlády, prezidenta, predsedu vlády a gubernátora oblasti so žiadosťou „rešpektovať a uznávať európske demokratické hodnoty, vrátane individuálnych a kolektívnych menšinových práv“.

■ KOLEKTÍVNE PRÁVA

Vyhlasenie predsedu Orbána je však povýšením podpory požiadavky kolektívnych práv na oficiálnu úroveň – napriek zmierňujúcim vyhláseniam maďarského ministra zahraničných vecí na medzinárodnej konferencii v Bratislave. Orbánovo vyhlásenie vstupuje aj do slovenského chápania riešenia ukrajinskej krízy – otvára totiž problém, ktorý v hľadisku slovenskej politiky diplomacie a slovenskej verejnej mienky sa v súvislosti s vývojom v Ukrajine vynoril s nečakanou naliehavosťou. Je to nový prvok v ukrajinskej kríze a postoja Slovenska k Ukrajine. Predovšetkým požiadavka kolektívnych práv šírená v atmosfére názorov, ako by bolo dobre pripojiť sa k Maďarsku, je v protiklade s celkovým úsilím obyvateľstva v Zakarpatskej Ukrajine podporiť územnú celistvosť ukrajinského štátu.

(Viac aj na stranách 2 a 4)

3 OTÁZKY PRE:

Petra VRLÍKA, spoluautora Rozprávok spod slovanskej lipy

Školáci mnohé z národných dejín nechápu

• **Kniha sa dostala medzi dvadsať najkrajších kníh Slovenska – ako ste to prijali?**

Každé ocenenie poteší. Musím však priznať, že autor nepíše preto, aby za každú cenu dostal ocenenie. Píše preto, aby kniha vedela zaujať, zaujať musí aj téma. Naša kniha čitateľov zaujala a dali jej svoje hlasy. Prekvapilo ma, že slovenská vzájomnosť v našej spoločnosti rezonuje a ľudia sa k nej hlásia.

• **Slovanská lipa teda inšpirovala?**

Knihu som napísal spolu s Petrom Mišákom. Predtým sme spoločne napísali knihu Povesti z Lipova. Dnešná školská mládež už

nechápe základné pojmy: Slovania, slovanská vzájomnosť, ktoré štáty v Európe sú slovanské... Bohužiaľ, učebné osnovy sa takými témami nezaoberajú. Usiloval som sa nájsť také rozprávky, ktoré deti zaujmú a priblížia im slovanské národy. Kniha je rozdelená do troch kapitol: západní, východní a južní Slovania. O každom národe je stručná informácia a ukážka rozprávok. Výber bol cielený, aby deti pochopili, kde sú ich korene – a že patria do jednej veľkej slovanskej rodiny.

• **Aký ohlas očakávate, a od koho predovšetkým?**

Priatelia tvrdia, že som posledný liptovský romantik. Držím sa

toho známeho: „Netvoríme pre literatúru, tvoríme pre život.“ Konkurencia je veľká, najmä v tomto období komerčného boja; bezduché príbehy zaplavujú náš knižný trh. Čakám ohlas predovšetkým od mladej generácie, že si slovanské rozprávky prečíta. Rozprávka je príbeh, dobro vyhráva nad zlom, učí človeka, že život je postavený na mravných základoch. Život je možno jedna rozprávka, kde sa to melie všetko dohromady. Detská duša to chápe. Je naivná si myslieť, že sa tým bude v živote riediť, ale trochu toho rozprávkového dobra si do života odnesie. A ja tomu verím.

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ
Foto: (pv)

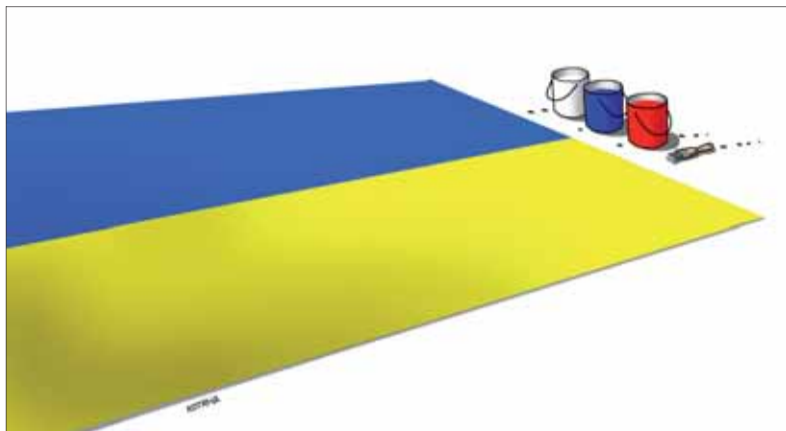
V SNN 21/2014
SI PREČITATE

■ Andrej Bagar, zakladateľ a kedysi aj maršal slovenského profesionálneho divadla
■ Juhoslovenské príklady zostávajú aj po dvadsiatich rokoch bez potrebného poučenia
■ Slováci si opäť zvolili svojich zástupcov v parlamente Európskej únie

Nabádajú na sankcie, ktoré Slovensko poškodí viac ako adresáta Maďarské vyhrážky „novej“ Ukrajine

Peter JÁNOŠÍK — Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Ukrajina si niečo navarila a teraz žiada celý svet, aby ju zachránil. Vráťane Slovenska. Chce, aby sme z mapy vymazali Rusko a pretrhli s ním všetky vzťahy. Kyjev nástojil, aby sme zo svojich zdrojov – pochádzajúcich z Ruska – pokryli celú ukrajinskú spotrebu plynu, napriek platným zmluvám podpísaných s Moskvou.

Napokon budeme dodávať iba menšiu časť, ale aj to v sebe skrýva isté riziko. Dohodu s Kyje-

vom o dodávke plynu mala podpísať ako garant aj Európska únia, ale napokon sa spravodajské

agentúry ani neunúvali vysvetliť, prečo sa tak nestalo. Kyjev nemá financie na zaplatenie dlhu Moskve a z čoho teda bude platiť za plyn Slovensku? To je však iba detail v porovnaní s tým, že Rusko budeme en bloc ignorovať, aj pokiaľ ide o dodávky uranu potrebného pre naše jadrové elektrárne v Jaslovských Bohuniciach a v Mochovciach. Jeho zásoby nám vystačia iba na rok. A ani ropa už nemá tiecť z Ruska. Naši ministri dostali jasné rozkazy. To všetko už znie ako poplašné správy.

■ GUMOVANIE RUSKA

Skutočne „celý svet“ vygumuje Rusko z mapy? V minulom

režime sme sa triasli pred rozkazmi z Moskvy, teraz sa to isté deje, pokiaľ ide o Brusel. Alebo sme pápežskej než pápež? Susedné Maďarsko sa pred Bruselom netrasie a Budapešť odmieta ekonomické sankcie proti Rusku. Tie by totiž mohli ohroziť čerstvú dohodu o dostavbe maďarskej atómovej elektrárne Paks a ruskú pôžičku v hodnote asi desať miliárd eur, ktorú chce Orbánova vláda posilniť maďarskú ekonomiku. Okrem toho Budapešť dáva jasne najavo, že nijako nesúhlasí s ukrajinským národom, ktorý sa vlastnou vinou dostal do nešťastia. Premiér Orbán vo svojej ďalšej nástupníckej reči povedal: „Maďari v Karpatskej kotline majú nárok na dvojité občianstvo, majú nárok na kolektívne práva aj na autonómiu. Aktuálnosť tomu všetkému dodáva situácia dvestotisícovej maďarskej komunity na Ukrajine, ktorá musí

dostať dvojité občianstvo, úplné kolektívne práva a musí dostať aj možnosť samosprávy. To je naše jasné očakávanie od vytvárajúcej sa novej Ukrajiny.“ Nič z povedaného nenásvedčuje o podpore jednotnej Ukrajiny, ktorou sa unisono ohávajú Brusel a Washington. Ide rovno o podporu Moskvy a separatistov na východe Ukrajiny, ktorí tiež vystupujú s požiadavkou autonómie. Budapešť si stráži biznis s Moskvou.

■ PODCENILI SITUÁCIU

Tak ako ukrajinskí experti podcenili reakcie v černoobylskej jadrovej elektrárni, podcenila vláda a demonštranti v Kyjeve reakcie inej časti Ukrajiny na protesty na Majdane. Nerátali s tým, že čo robia oni, môžu zopakovať východné časti štátu. Jednoducho bolo treba uprednostniť dohovor pred horúcou krvou. Ukrajina je po vymazaní Ruska z mapy najväčší štát v Európe. Na jeho konsolidáciu treba obrovskú silu aj prostriedky. Majú ich Brusel a Washington notabene proti Moskve?

(Viac aj na strane 4: Plynové krízy síce prichádzajú v januári, ale...)

Začiatok dobrý – nový prezident Andrej Kiska nepristúpil na hru médií Rovnosť pred zákonom je príkaz

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

Napriek tomu, že novozvolený prezident Andrej Kiska nebol ešte inaugurovaný, zorganizoval minulý týždeň tlačovú besedu. Komentoval stav v slovenskom súdnictve. Moc je na Slovensku delená do troch nezávislých oblastí: zákonodarná, výkonná a súdna. Nebýva zvykom, aby prezident – a ešte k tomu – nevyzmenovaný, komentoval aktuálne diania v týchto zložkách moci. Kiska, nevedno prečo, tak konal.

Andrej Kiska sa už istotne teší na výkon najvyššej funkcie v štáte. Nemal by sa však zbytočne ponáhľať. Nie je to diplomatická zvyklosť. Na margo súdov uviedol: „Ako zvolený prezident mám právo žiadať od členov Súd-

každého rovnako. „Malo by byť oporou pred zákonom, dávať istotu, že spoločnosť bude trestať nezákonnosť, že ľudia sa majú kam obrátiť,“ uzavrel Kiska. Jeho slová istotne odzrkadľujú mnohé nedostatky súdnictva, dalo by sa s ním aj súhlasiť, avšak formu, akú si zvolil na svoju verejnú prezentáciu, považujú odborníci na politický protokol za neštandardnú.

■ MÉDIÁM ODOLAL

V jednej z prvých ostrých skúšok pred médiami budúci prezident obstál. Na akékoľvek personálne a osobné otázky, ktoré ako obvykle nemali ďaleko od kádovania na dobrých a zlých kandidátov na predsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, neodpovedal. Obmedzil sa na vyjadrenie,

že na čele súdnictva by mali stáť múdre a všeobecne vážené morálne autority. Nazdáva sa, že prezident by mal mať možnosť vymenovať za šéfa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (NS SR) odbornú a morálnu autoritu. „Človeka, ktorý bude mať dôveru nielen členov Súdnej rady SR, sudcov, ale aj dôveru slovenských občanov,“ doplnil v tejto súvislosti Kiska. Novela ústavy, ktorá prešla v Národnej rade SR vládnym Smerom-SD a KDĽH, navrhuje, aby funkcie predstaviteľov NS SR a Súdnej rady SR boli oddelené. „Spoločnosť pána Andreja Kisku prehrali viacero dôležitých spotrebiteľských sporov na Najvyššom súde SR, preto je pochopteľné, že ľudia pána Kisku – ako aj on sám, si želajú zmenu vo ve-

Povolebná eufória...

dení súdu,“ reagoval na vyhlásenia zvoleného prezidenta súčasny (v čase uzávierky vydania SNN, 17.5.2014) predseda NS SR Štefan Harabin.

■ KTO DO PALÁCA

Šesť, to je počet najbližších ľudí, ktorí budú nasledovať zvoleného prezidenta Andreja Kisku do Grassalkovičovho paláca. Mená svojich budúcich poradcov však nezverejnil s tým, že „pri dvoch ľudoch ešte prebieha rokovanie s jestvujúcim zamestnávateľom. Nerád by som povedal dnes ich

mená. Hneď ako budú rokovania ukončené, všetkých sedem mne najbližších ľudí, ktorí pôjdu so mnou do paláca, predstavím,“ povedal na tlačovej konferencii Kiska. Zvolený prezident v súčasnosti rozhoduje o svojej inaugurácii, ktorá bude 15. júna. Rokuje s Národnou radou SR, pripravuje program. „Snažíme sa ho pripraviť tak, aby bol iný, aby sa do paláca dostali ľudia, ktorí sa tam bežne nedostanú,“ vyhlásil. Hostí konkretizovať nechcel. „Nechajte sa prekvapiť, verím, že budete milo prekvapení,“ odkázal novinárom.

VŠIMLI SME SI

„Na Ondrejskom cintoríne sme nesmeli chýbať, keď bol niekto na mŕtvi,“ napísal Július Satinský v knižke *Chlapci z Dunajskej ulice*. A aj keď sa tam už roky nepochováva, „ujo Klobása“ – čo je asi najláskevššie a najúctivejšie pomenovanie človeka s občianskym menom Satinský – tam nesmie chýbať.

Večné pravdy uja Klobásu

Leží, odpočívajú a možno žasne. Žasne nad iným jeho nesmrteľným výrokom: „Kto ešte nebol ministrom, nech sa prihlási u súdruha Žinčicu.“ Ten výrok je pamätný práve tak ako majster Július Satinský. A povestná je i múdrosť, ktorú vyjadruje.

Práve teraz volíme poslancov do Európskeho parlamentu. Volíme tých, ktorí vybrali samých seba za tých jediných najpovolanejších na to, aby... Na kandidátkach je celkovo tristoštyridsať tri ambiciózných. Na prstoch oboch rúk medzi nimi zráťame takých, čo majú bohaté skúsenosti v medzinárodnej diplomacii, v zastupiteľskej politike, skúsenosti so službou v štátnej správe či v samospráve. Nič proti nim, naopak. Ešteže kandidujú. Lenže medzi tými tristo tridsiatimi tromi striedobnými prepeličkami, ktoré chcú ponad tristoštyridsať tri strieborných striech až do zlatého Bruselu, je väčšina takých, ktorí si z nás občanov doslova a drzo robia bláznov. S chameleónskou stranickou minulosťou, bez akejkoľvek politickej praxe, bez toho, aby sa o sebe čo len vlni unúvali dať vedieť, kto a čo sú zač. Potrebujú nás (naše hlasy) až teraz. Nehanebne sa na nás usmievať a sľubujú nám „modré z Bruselu“. Kto z nich kedy aspoň okopával zemiaky, aby tam pre nás mohol rokovať o lepších podmienkach pre naše poľnohospodárstvo? Kto z nich sa rozumie tomu, čo je spoločná rozpočtová politika, vie niekto z nich, či si zachovať daňovú suverenitu alebo nie? Vedia iba jedno, že ešte neboli europoslancami, a teda že sa treba hlásiť u Žinčicu. U nás. U voličov. Aj preto je odhadovaná volebná účasť v eurovoľbách taká mizerná. A má byť iná, ak je mizerná ponuka?

(ib)

Nízka vzdelanostná úroveň poľnohospodárov Musia prísť mladší a študovanejší

Návrh strategického dokumentu Program rozvoja vidieka SR na programovacie obdobie 2014 – 2020 z dielne ministerstva pôdohospodárstva je zaujímavé čítanie. Ibaže je na veľkú škodu nás všetkých, že si ho takmer nikto poriadne nepreštudoval. Veríme však, že tak spravili aspoň u kolegov na ministerstve školstva.

Návrh je k dispozícii iba niekoľko dní, ale kapitola za kapitolou poskytuje dostatok inšpirácie na celé mesiace či roky. Slovenské národné noviny sa zamerali najskôr na tú časť materiálu, ktorá analyzuje vzdelanostnú štruktúru v slovenskom poľnohospodárstve, ako aj na potreby nových vzdelaných odborníkov už v najbližších rokoch.

Vzdelanostná úroveň pracujúcich v sektore poľnohospodárstva je podľa Štatistického úradu SR (ŠÚSR) horšia ako v celom národnom hospodárstve. A zhoršuje sa – poľnohospodárstvo opúšťajú vysokoškolsky vzdelaní ľudia. Týka sa to však takisto aj ľudí so zá-

kladným vzdelaním. Úbytok týchto dvoch skupín pracovníkov nahrádza mierny nárast zamestnancov so stredoškolským vzdelaním. Lenže – jeden z ďalších neduhov nášho poľnohospodárstva je aj ten, že

v ňom rastie počet „úradníkov“, teda vedúcich technických a administratívnych pracovníkov. Vo výrobe ľudí skôr ubúda.

Z hľadiska vekovej štruktúry najviac pracovníkov je vo veku nad päťdesiat rokov – a to tak právnických, ako aj fyzických osôb. Mla-

dí farmári vo veku do štyridsať rokov tvoria asi tridsať percent zamestnancov sektoru. Dôvodom nezaujmu mladých ľudí o prácu na poľnohospodárskych farmách je viaceré. Ide najmä o absenciu serióznej dlhodobej koncepcie podpory pre mladých začínajúcich farmárov, potom veľkú úlohu zohrávajú takmer neprekonateľné problémy so získaním vlastnej, nedostatočnej štátnej cieľnej podpory mladých všeobecne.

Nikto nechce zľahčovať skúsenosť získanú dlhoročnou praxou. Na druhej strane však zaráža, že v poľnohospodárstve viac ako jedna tretina manažérov má ukončené iba základné, prípadne najnižšie odborné poľnohospodárske vzdelanie. A nijaká zmena sa ani v súčasnosti alebo v blízkej budúcnosti v takomto stave neočakáva. Až po roku 2015 je predpoklad, že sa začne pomaly zvyšovať podiel manažérov s vysokoškolským vzdelaním.

Ivan BROŽÍK
Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Bude Sieť alternatíva Smeru?

Roman MICHELKO

Sotva čo viac vystihuje známy Napoleonov výrok, že od veľkého k smiešnému je veľmi blízko. Asi podobne totiž vyznieva Procházkov výrok, že jeho nová strana Sieť má zmysel len vtedy, ak sa v krátkom čase stane reálnou alternatívou Smeru. Iste, ambície sú to nemalé, ale tí, ktorým ešte ako-tak slúži pamäť, vedia, že len vidia a počujú dejá tu asi pred dvoma rokmi, keď v podstate to isté vyhlasoval pri zakladaní Novej väčšiny Daniel Lipšic. Na rozdiel od Lipšica si však aspoň nedal názov, ktorý v optike dnešných sotva trojpercentných preferencií pôsobí skutočne komicky.

Podme však k Procházkovmu projektu a skúsme sine ira et studio posúdiť realnosť jeho ambícií. Treba zdôrazniť, že na rozdiel od iných pravicových harcovníkov si Procház-

ka v mnohých veciach počína šikovnejšie. Na rozdiel od „galérie egocentrických politikov“ z OKS či iných pravicových subjektov Procházka nikdy neznevažoval voličov Smeru či iných nepravicových strán. Dokonca na začiatku politickej kariéry v rozpore s bežnou politickou praxou nikdy neprijal rolu „právneho experta“ svojej rodnej strany, ktorý vždy a za každých okolností drží jej líniu a znásilňuje právnu interpretáciu akéhokoľvek zákona, aj keď je v zjavnom rozpore s elementárnou logikou. Nebol ochotný vehementne obhajovať zrušenie tajného hlasovania pri voľbe generálneho prokurátora (resp. fotenie si hlasovacích lístkov označil za najčernejšiu hodinku vtedajšej vládnej koalície), nebol ochotný pridať svoj podpis pod ústavnú žalobu na prezidenta, keď si v súlade s roz-

hodnutím Ústavného súdu SR dovolil nevymenovať Čentéša na post generálneho prokurátora.

Bohužiaľ, tento „pozitívny politický kapitál“ – obrazne povedané – premrhal v jednom televíznom due-

KOMENTÁR

li s Robertom Kaliňákom, kde v kauze voľby šéfa Správnej rady UPN využil celý diapazón tej najhrubozrnnejšej demagógie. To bol jasný signál, že Radoslav Procházka nemusí byť taký, akým sa javil. Po jeho márnom pokuse zreformovať nezreformovateľné KDH, odišiel aj so svojim projektom Alfa do politického ústrania. Comeback urobil až v prezidentských voľbách, ktoré spočiatku vyzerali ako hra vabank. Ako sa napokon ukázalo, napriek tomu, že mu po-

stup, a tým aj prezidentský post ušiel len o chl, nebola to hra o všetko, ale veľmi výhodná investícia, ktorú dnes dobre politicky kapitalizuje.

Čo je však na Procházkovj strategii najzaujímavejšie, na rozdiel od svojich pravicových rivalov sa asi ako prvý pravicový politik odpútal od neoliberalnej demagógie. Prostudovaná politika jeho politických súptníkov, donekonečna opakujúcich tú istú mantru – minimálny štát, minimálne dane a odvody, každý musí byť zodpovedný predovšetkým sám za seba..., už nikoho nezaujíma. Procházka to pochopil, a preto ani neprekvapí, že sa v rozhovore pre jeden konzervatívny týždenník, možno ako prvý pravicový politik, od dávno prekonaného neoliberalizmu dištancuje: „My nebudeme neoliberalná strana, ktorá vychádza z presvedčenia, že právo na miesto pod slnkom majú len tí s najostrejšími lakťami a najširšími plecami. Bojím sa, že ľudia tu časom definitívne rezignujú na to, že štát by mohol fungovať ako spoločenstvo, vnútorne emigrujú a budú sa usilovať len o to, ako štát dobehnúť. Keď sa napríklad bavíte s bežným človekom, každý ho-

vorí len o tom, že štát je zlo, ktorému sa treba vyhnúť. Lenže dá sa fungovať aj inak, príkladom je napríklad susedné Rakúsko.“

Procházka sa na rozdiel od svojich súptníkov dokonca dokáže inšpirovať aj severnými krajinami, ba dokonca jeho politickej mentalite sú oveľa bližšie než USA či thatcherovská Británia. Napriek tomu, že sa hlási ku konzervativizmu, pokúša sa o rehabilitáciu pojmu solidarita a vo všeobecnosti jeho pohľad na úlohu štátu je v slovenskom pravicovom prostredí skoro revolučný. Len nevieme, či sú to skutočne jeho autentické postoje alebo je to len chladná kalkulácia a pokus dištancovať sa od nekonečne intelektuálne úbohého pravicového diskurzu, ktorý prezentuje ostatná slovenská pravica.

Ak sa teda máme pokúsiť rozlúštiť rébus, či sa Procházkovia Sieť môže stať v krátkom čase vyzývateľom Smeru, odpoveď je skôr nie. Ale ak sa k tomuto cieľu chce čo len priblížiť, musí vyjsť Smeru programovo a hodnotovo značne v ústrety a robiť to lepšie, pretože stará pravicová politika je dlhodobou ideovou a programovou v slepej uličke.

Už strácame všetky istoty

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Politici, ktorí by mali mať jasné vízie o budúcnosti našej vlasti, mlčia v každej predvolebnej kampani prázdnu slamu a sľubujú kadečo. Napríklad ani jeden z nich nepredstavil verejnosti dajakú koncepciu dlhodobého udržateľného rozvoja nášho štátu. Keď to nerobia politici, ktorí sú za to platení, dostávajú sa na rad populistí, čo politiku síce nerobia, ale zato šíria rôzne poplašné správy. Napríklad o tom, že tento štát už o pár rokov nebude mať na dôchodky alebo že ideme predávať svoju pitnú vodu do zahraničia. Najhoršie lži vznikajú z poloprávdy, teda každá poplašná správa sa zakladá čiastočne na argumente, ktorý sám osebe môže byť reálny.

Kedysi sme vedeli, že keď budeme pracovať a budeme zdraví, azda sa dožijeme štátom vyplácanej pen-

zie a vari si ju aj pár rokov užijeme. Dnes už ani táto bývalá istota neplatí, ale ľudia majú pamäť, preto sa rozpomenú, že ešte pred štvrtstoročím sa až tak veľmi staroby báť nemuseli. Teraz sa však neboja len staroby,

POZNÁMKA

ale logicky majú obavy aj v produktívnom veku napríklad z choroby, zo straty zamestnania, z neschopnosti splácať hypotéku a podobne. Vieme, o čom to je. Ak občan nemá možnosť zabezpečiť seba a svoju rodinu, kašle na vyššie princípy a záujmy. A o to ide – beznádej plodí apatiu, a tú rýchlo dokážu využiť na svoje ciele rôzne zoskupenia.

Je jasné, že v rámci vyššieho záujmu v tomto štáte treba chrá-

niť pôdu, vodu a všetky ostatné životodarné zdroje. Inak samotná existencia štátu stráca význam pre jeho vlastných obyvateľov, pričom zdôraznime, že pre tých, ktorí sa tu narodili, ale radšej ho mnohí opúšťajú. Zopár tisíc dotovaných nových pracovných miest nedáva nádej na zlepšenie ekonomického systému, je to len o prežívaní. Kdeže je obnovenie sebestačnosti a potravinovej bezpečnosti, kde sú možnosti úspešného rozvoja hospodárenia na vlastnej úrodnej zemi?! Vedcov máme niekoľkých úspešných až tak, že vo svete dostávajú najvyššie ocenenia a doma na Slovensku im udelíme ocenenie Hlava roka takmer pravidelne, ale naša verejnosť o nich ani nechýruje. Bez vedy a výskumu budeme zaostávať za každým, kto do týchto segmentov investuje.

Podľa ekonóma Mariana Vitkoviča „až sedemdesiat percent zamestnaných v riadnom pracovnom pomere, pracujúcich na Slovensku, zarába tesne nad päťsto maximálne do šesťsto eur. Priemer, ktorý je navýšený na osemstošesťdesiat eur, je spôsobený veľmi malou skupinou ľudí, ktorá zarába oveľa viac. Úroveň zárobkov je veľmi nízka voči produktivite práce. Keď spoločnosť takto funguje dlhodobou, dostáva sa na úroveň ázijských rozvojových krajín. Slovensko je teda skutočne krajinou skôr ázijského typu – obyvateľstvo je skromné, žije z ruky do úst, má stále vyššie úspory v bankách, prijíma úvery – drží teda finančný systém. Kapitál preto neklesá vo svojej vnútornej miere zisku, aj keď je globálne prepojený, lebo stále za prácu platí menej, než by bolo treba, a zároveň sa môže spoľahnúť na vyrovnanosť alebo prebytkovosť domáceho finančného systému. Touto cestou išli východoázijské krajiny pred pätnástimi až dvadsiatimi rokmi a my ideme presne podľa tohto modelu. Nie sme Amerikou v Európe, ako si niekedy mysleli rôzni Miklošovci. Sme v Európe tvrdá východná Ázia!“

GLOSA'R
ANDREJA MIŠANEKA

NAVHRUJEM VÁM MALÝ ODPOČINOK V ÚSTAVE... STE ABSOLÚTNE NORMÁLNY, A TO JE PRE DNEŠNÚ NEZDRAVÚ SPOLOČNOSŤ NADMIERU NEBEZPEČNÉ!

SPOZA OPONY

Keď bol na Slovensku po prvý raz nemecký minister zahraničných vecí Joschka Fischer, pôvodcom z rodiny nemeckého vysídlenia z Maďarska, položil verejne otázku: Čo prinesie Slovensko do Európskej únie?

Nehovoril to len minister zjednoteného osemdesiatmilionového Nemecka, podstatné bolo, že bol členom prvej červeno-zelenej vlády na čele s kancelárom Gerhardom Schröderom, sociálnym demokratom, a nemeckej strany Zelených, symbolu praxe a ideí alternatívnosti voči celej dovtedajšej nemeckej i európskej politike. Nemecký minister a predseda strany Zelených, jej ikona, mal plné právo sa pýtať na náš prínos, lebo on a jeho strana vedeli do Európy priniesť niečo viac než len nemeckú veľkosť. Vedeli povedzme poraziť v eurovoľbách liberálnu nemeckú stranu, ktorá v predchádzajúcich vládoch mala vždy kreslo vicekancelára a ministra zahra-

ničných vecí, ako aj hospodárstva, poraziť ju v čase, keď bola vo vládných kreslách. Poraziť ju tak, že sa nedostala do europarlamentu, kým Zelení áno. Preto Fischerova bratislavská otázka

Prečo predsa len treba eurovoľiť?

Dušan D. KERNÝ

bola zároveň aj výzvou – nemajte nijaký strach pred veľkými zvieratami, majte sebavedomie.

Fischer to sebavedomie, ako aj schopnosť medializovať sa, demonštroval aj voči jadrovej veľmoci Rusku, keď ako prvý minister červeno-zelenej vlády letel do Moskvy. Urobil to s medzipristátím v Kaliningrade, niekdajšom centre nemeckého východného Pruska – Königsbergu. Bol to historický detail, ako vnímal nemecké dejiny. Bol totiž prvým nemeckým minist-

rom, ktorý urobil túto zastávku od čias, keď do Moskvy z Berlína letel s takým istým medzipristátím minister zahraničných vecí Ribbentrop a na hlavnom meste ZSSR podpísal pod

dohľadom Stalina pakt Ribbentrop – Molotov.

Slovensko od čias spomínanej otázky prinieslo do Únie mnohé zo svojej suverenity, aby miestami až priveľmi snaživo vygumovalo zo všetkých strán šírené pochybnosti okolo nového štátu; politická špička urobila všetko možné a aj nemožné, aby najprv v aliancii NATO a potom aj v EÚ bola nespochybným spojencom. Dnes je zrejme, že zle vyrokovalo časti poľnohospodár-

skej a potravinárskej politiky – o tom ani vtedy a ani dnes nie sú medzi odborníkmi pochybnosti a vidia to už aj laici. Z politických dôvodov a na nátlak – okrem iných rakúskeho kan-

celára, ktorý napokon z politiky odišiel aj preto, lebo bral štvrtmilionové odmeny v eurách ako poradca nemeckého jadrového koncernu – odsúhlasilo uzatvorenie výkonnej a technicky schopnej jadrovej elektrárne. A tak sa Slovensko stalo v mihu z vývozcov dovozcom elektrickej energie, z príjemcu peňazí z cudziny platiacim do cudziny. Najmä však obrovská schopnosť obyvateľstva bez búrok a nepokojov, ako to bolo inde, znášať vytváranie nového

ekonomického, hospodárskeho systému, založeného čoraz viac na liberálnych než na sociálnych zásadách, a zavedenie novej meny – to bol a je stále hlavný prínos Slovenska, jeho obyvateľstva do Únie. Paradoxne o tom sa hovorí najmenej.

Sme na konci eurokampa- ne, ktorá zdôrazňuje, čo všetko nám Únia dala a dá, čo všetko vďaka Únii máme a čo všetko od Únie dostaneme. To sú hlavné argumenty o výhodnosti Únie. My si však musíme položiť základnú otázku – čo jej, Únii, prinesieme my? Ved' každý vie, že to, čo sme jej dali, nebolo zadarmo, že nič nie je zadarmo, alebo ako hovorí naša dlhoveká národná skúsenosť – najdrahšie je to, čo je zadarmo. Únia je skutočne na križovatke, vókol v strednej Európe je veľa zneistenia; riešenie vážnej krízy na Ukrajine bude zrejme bolestivé aj pre nás. Nemôžeme si beztretno dovoliť neprejavovať sa, nevoliť, nechať tých trinástich len na seba a ich príjmy, ktoré sme predsa predplátili všetci.

SEBAOBRAHA

Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Lubomír Jahnátek pred niekoľkými dňami vyhlásil, že ako štát rýchlo upadáme vo vlastnej potravinovej sebestačnosti. Sú vraj za tým viaceré dôvody, medzi nimi i praktiky v oblasti predaja potravín v obchodných reťazcoch.

Potravinová nedostatnosť

V potravinovej sebestačnosti sme už na poslednom mieste v rámci Európskej únie (EÚ). Ak by to v Bratislave na medzinárodnej konferencii Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory (SPPK) nepovedal minister Jahnátek, dalo by sa to považovať za poplašnú správu. „Sme možno jediná krajina na svete, ktorá mala pred štvrtstoročím svoj potravinársky priemysel a poľnohospodársku prvovýrobu nastavenú tak, že sme dokázali tridsať percent tejto produkcie vyvážať a zabezpečiť pritom na sto percent domáci trh. Bohužiaľ, situácia je taká, že v roku 2012 sme mali potravinovú sebestačnosť na úrovni štyridsiatich šiestich percent,“ zdôraznil minister Jahnátek. Príčin tohto stavu je podľa neho viacero.

„Boli to napríklad dôvody, ktoré súviseli s ekonomickou transformáciou na Slovensku. Aj keď sa slovenská poľnohospodárska prvovýroba a potravinárstvo dokázali postupne nejakým spôsobom vyrovnáť s makroekonomickými zmenami, nakoniec prišiel posledný a rozhodujúci zásah, ktorý zrazil potravinárstvo nadol. Bol to príchod nových praktík v oblasti predaja potravín, ktoré priniesli niektoré obchodné reťazce,“ vysvetlil minister. „Obchodné reťazce dodnes na Slovensku veľmi efektívne podnikajú. Bohužiaľ, na úkor slovenských potravinárov, na úkor slovenskej prvovýroby, s veľmi kvalitnou obchodnou maržou, ale nízkou kvalitou servisu a nízkou mierou kvality potravín,“ dodal minister Jahnátek.

„Nie je najmenší dôvod, aby sme doplácali na zahraničnopolitické dobrodružstvá Európskej únie,“ uviedol zasa Daniel Poturnay, prezident Potravinárskej komory Slovenska. Uviedol, že po množstve škandálov, trebárs s poľskými potravinami, by sa nerád dožil, aby sa na pulthoch našich obchodov predávali „černobylské“ kurence.

To, že z pultov miznú slovenské potraviny, potvrdzujú fakty, ktoré vyplývajú z výsledkov prieskumu, čo už tretí rok uskutočnila spoločnosť GfK Slovakia pre Potravinársku komoru Slovenska (PKS). Obchodníci ponúkajú spotrebiteľom stále viac zahraničných potravín napriek verejnému prehláseniu o záujme zvýšiť zastúpenie slovenských potravín na našich obchodných pulthoch.

Slovenská republika má podľa verejne dostupných údajov zo štatistik systému Eurostat v porovnaní s Českom (70,24 percenta), Maďarskom (67,47 percenta) a Poľskom (81,87 percenta) domáce potraviny na pulthoch zastúpené najslabšie. Zo všetkých štátov EÚ bola Slovenská republika v zastúpení domácej produkcie na domácom trhu na štvrtom najhoršom mieste už v roku 2011. Dnes dokonca aj ostrovná Malta má vyššiu potravinovú sebestačnosť ako Slovensko, ktoré v súčasnosti už vyše päťdesiat percent potravín dováža. Len za sledované štatistické obdobie rokov 1999 až 2011 sme na Slovensku zaznamenali pokles potravinárskych podnikov z 369 na 218, stratu takmer osemdesiat tisíc pracovných miest a pokles využitia výrobných kapacít pod päťdesiat percent. Odytady sa nezmenilo na lepšie nič. Čo s tým, farmári?!

Robert LANDIS

Prevracači faktov v médiách stále nevyberavo útočia na MS
Ľahko urobiť z bieleho čierne

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: (mrs)

Útoky na Maticu slovenskú sa stali už pravidelnou agendou niektorých médií. Tvária sa ako slovenské, lebo sú predávané na slovenskom mediálnom trhu, ale čokoľvek slovenské je im odporné. Nemuseli by sme im veľmi oponovať, keby zverejňovali iba bulvárne či iné hlúpe polopravdy. Ak však zneužívajú slobodu prejavu na manipuláciu a dezinformácie týkajúce sa Maticy, musí aj ten, kto je očierňovaný, brániť pravdu a odpovedať na manipuláciu zverstvá. Najnovšie bola dezinformačná kampaň vyvolaná po Národnej púti na Devín 2014.

Vyrobili ju niektoré tzv. denníky (čím sa myslí, že každodenne prinášajú aj spravodajstvo). Umelo vyfabrikovanú kauzu, ktorá bola vyrobená presne podľa šablóny totalitných manipulačných techník z obdobia hitlerovského goebbelsovského a podobne stalinského propagandistického systému, normálny človek by mohol brať ako zlý žart. Lenže na vyslovené klamstvá sa nedá reagovať iba ako na akúsi „srandu“.

FAKTY NEPUSTIA

Matica slovenská, Mestská časť Bratislava-Devín, Bratislavský samosprávny kraj zorganizovali 3. mája v Devíne slávnosť. Takáto akcia sa nepripravuje zo dňa na deň. Emotívna reakcia pani starostky bratislavskej mestskej časti Devín počas akcie i po nej bola dobrým hltom pre médiá, ktoré nechcú nič iné, len škodiť.

Áno, aj Matica slovenská má svoje vnútorné problémy. Neskrýva ich. Veď najlepším príkladom toho sú články, v ktorom citujú bývalého správcu MS J. Eštoka, uverejňované v denníku SME. Informuje o problémoch, ktoré vo svojej niekdajšej funkcii neriešil, naopak, nepíše o tom, ako ich svojím pôsobením prehľboval. Ale vráťme sa k slávnosti. Starostka Devína teda vedela vopred, že Matica slovenská ako spoluorganizátor slávnosti pozvala hostí podľa zoznamu. Aj predstavitelov štátnej správy. Medzi nimi všetkých predsedov samosprávnych krajov. Stačilo, aby si prečítala zoznam pozvaných hostí, mohla ho pripomenovať.

Prvý podpredseda Maticy slovenskej Jozef Šimonovič odmietol útoky na Maticu, ktorých zámienkou bolo údajné špeciálne pozvanie a privítanie predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja Mariana Kotlebu, čo podľa jeho slov nie je pravda. „Pozvaní boli všetci predsedovia samosprávnych krajov,“ potvrdil Jozef Šimonovič. Ako dodal, rozpaky a následnú mediálnu spätnú väzbu vyvolalo správanie sa starostky mestskej časti (MsČ) Devín, ktorá podľa jeho slov na účasť predsedu BB SK zareagovala nekultúrnym spôsobom. Prítomnosť predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja na Národnej slávnosti na Devíne 2014 pri príležitosti 200. výročia narodenia Ľudovíta Štúra vzbudila čudné reakcie. Starostka

Prvý podpredseda Maticy slovenskej Jozef ŠIMONVIČ

Devína Ľubica Kolková vo svojom príhovore povedala, že nemôže privítať ľudí, ktorí šíria nenávisť, neznášanlivosť a zlobu. Prečo a komu to povedala, to asi nie je celkom jasné slovenskej verejnosti dodnes, hoci to bolo mediálne prezentované ako boj starostky za demokraciu.

„Verím, že Devín nikdy viac ne-

bude akýmsi zneužitým miestom pre neznášanlivé myšlienky,“ povedala Kolková. Pri uvedení župana vyslovila hlasné FUJ!, ktoré privítala potleskom, časť nesúhlasnými pokrikmi. Starostka Devína doplnila, že ak bude Marian Kotleba pozvaný aj na budúci rok, jej mestská časť neposkytne na oslavy svoje priestory. Slávnostné príhovory sa tento rok pre nepriaznivé počasie presunuli z areálu Hradu Devín do miestneho Domu kultúry.

DOHRA V PARLAMENTE

Poslanci Národnej rady SR v utorok 13. mája väčšinou hlasov odmietli vyjadriť uznanie starostke Devína Ľubici Kolkovej (prezentujúcej sa ako nezávislá), ktorá sa postavila proti účasti predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja Mariana Kotlebu na národnej slávnosti v tejto mestskej časti Bratislavy. Za vyjadrenie uznania pre Kolkovú hlasovala takmer celá opozícia, vládny Smer sa zdržal. S návrhom na vyjadrenie uznania prišiel Ján Mičovský (OLaNO). Kolková chcel chváliť za to, že svojim osobným príkladom ukázala, ako je možné verejne a kultúrovne bojovať proti neznášanlivosti, netolerancii či nenávisti. „Takíto ľudia nikdy v Devíne vítaní nebudú...“ prízvukovala Kolková.

Takže o účasti riadne zvoleného „župana“ M. Kotlebu na matickej Národnej púti na Devín 2014 a o verbálnom útoku starostky Devína na jeho adresu rozhodoval už aj národný parlament. To naozaj nemajú poslanci NR SR iné čo robiť?! Matica slovenská pozvala všetkých županov rad-radom, prišiel spomedzi nich jediný, teda z Banskej Bystrice Marian Kotleba. Sedel medzi účastníkmi, nemal príhovor, prejav ani nijaký iný verejný výstup. Prišiel, lebo chcel. Národná púť je verejným oslavným podujatím pre všetkých Slovákov aj príslušníkov menšín. Takže kto a aký problém s tým mal?

Pani starostka Devína aj niektorým poslancom NR SR azda treba pripomenúť prvé a základné právo platné v demokratickom systéme: Nemusíte súhlasiť s vyjadrením občanov vo voľbách, ale ak sa vám nepáči, nezastávajúce verejné funkcie! Napokon v tomto duchu reagovali aj naši čitatelia na sociálnej sieti. „Starostka nie je oprávnená rozhodovať o tom, kto príde na oslavy a kto nie. To nie sú jej oslavy, ani jej Devín, ani jej kultúrny dom. Patrí to ľuďom, nie jej,“ uviedol náš čitateľ Roman Straka.

Falošne cvendží tridsať strieborných

Drahošlav MACHALA

Sú priezviská ako Rabko, Asica, Eldek, Eldeková, Obšinský, Vorecký, Usý, Ern, An, Amene, Amson, Brahám, Ešežník, Ančura, Atár, Emesh, Eško, Aulík, Óldvári, Ilíkovský, Ostolný, Orvay, Trasser, Ajac, Anovic, Rholec, Angl, Ykodým, Yarfašová, Útorová, bez ktorých si slovenský mediálny svet skrátka nemôžete predstaviť. Doplníte si tajničku s krížovkou sami... Otvoríte noviny, či zapnete rádio a už sú tam! Pri týchto menách máte istotu, že sa nepomýlite, čo si myslia, koho chlieb jedia, a teda aj to, koho pieseň budú spievať. Pri týchto menách sa nikdy nemôžete pomýliť, vždy budú proti. Zato budú vytrvalo do roztrhania tela podporovať všetko, čo je proti národným a štátnym záujmom Slovenska. Čo je cudzie, to im pekne hudie...

Za bývalého režimu koloval vtíp, že niektorí sa obávali zapnúť aj žehličku, aby z nej nevyskočil súdruh Lenin. Keď zapínam ráno žehličku, aby som si „pretiahol ko-

šefu“, obávam sa, že z nej teraz už určite, ako za bývalého režimu Lenin, vyskočí niekto z vyššie menovaných Tridsiatich strieborných. Otvoríte Pravdu a už slovenskú históriu vykladá (najnovšie odborník na jazykovedu) Vladimír Iljič Ančura! Zoznam by sa dal rozšíriť na dvakrát tridsať

O ČOM JE REČ

strieborných, určite aj na trikrát tridsať strieborných, lebo na vymenovanie honorárovej skupinky by mi nestačila táto rubrika. Keď sa niekto z honorárovej skupinky zjaví na obrazovke alebo začujete ich lúbezný hlások v rozhlase, určite sa začnete správať podľa filmu: „Utekajme, už ide!“

Zvláštna je psychika aj psychológia týchto ľudí. Navykli si na podpory zahraničných spoločností, nadácií, netreba ich ani vyzvať, lež sami sa iniciatívne prihlásia, aby obhajovali neobhájiteľné. Nikdy nezapočujú, lebo bez-

hranične veria aj vedia, tak ako to bývalo za bývalého režimu, že majú jedinú pravdu.

A keď nastalohumanitárne bombardovanie Juhoslávie, rozkradnutie majetku Slovenska, predaj VSŽ US Steelu, zničenie zbrojárstva v Dubnici, kampaň proti Divadlu SND, cudne mlčali. Na druhej strane potichu prizerali na snahy premiestnenie Pamätníka štúrovcov z Námestia Ľudovíta Štúra a za osadenie cisárovnej Márie Terézie s dvoma husárskymi maďarónmi. Nepomýlili sa ani pri podpore odstraňovania jazdeckej sochy kráľa Svätopluka z nádvorja Bratislavského hradu. Obdobné postoje nájdete všade tam, kde ide o súboj o myslenie a hodnotový systém moderného Slovenska. Je to ako Majdan na tretiu: A tak ako Edor Ál bude do roztrhania tela nariekať za Československom, oni budú podporovať spevácku súťaž Hlas Česko-Slovenska a čakať za servilnosť Českého leva. Budú očaká-

vať finančnú podporu z českého prostredia na nakrúcanie filmov podobných tým, ktoré vyprodukuje Matana na spôsob paškvilu V tieni

kráľa Svätopluka alebo lusi. Všetko, čo duchovne škodí Slovensku, je im dobré, a všetko, čo posilňuje slovenskú myšlienkovú suverenitu, im prekáža. Strediskom, z ktorého vychádzajú ich kádre, je Vysoká škola múzických umení, kde sa vychovávajú detičky detí rodinných klanov. Lebo tam sa obyčajní Slováčik či Slovenka bez protekcie nedostane. A filmy, ktoré teraz produkujú, keď sa posmieávajú z dvadsiatich rokov nezávislého štátu – to sa môže diať iba v gubernii zvanej Slovensko. Týmto duchovným bezdomovectvom infikujú slovenskú mládež...

Lenže každá bezvýchodisková situácia má vždy východisko. Partia Tridsať strieborných tak tlačí na pilu, taká je zamilovaná sama do seba, že nevidí, ako pracuje na vlastnom páde, presne ako nafačovaný režim pred dvadsiatimi piatimi rokmi. Aj vtedy si súdruhovia mysleli, že sa im nemôže nič stať. A pozri ho, stalo sa! Veľmi by som sa neusmieval. Ber, pane, tie dane, však príde rántanie – hovorí úryvok z básne...

Vnútroštátne prevraty sú metódou na ovládnutie krajín a ich zdrojov Ku koreňom ukrajinských záhad

Július HANDŽÁRIK

„Slovenské médiá“ v rukách cudzích vlastníkov predstavujú prevratné udalosti posledných mesiacov na Ukrajine a okolo Ukrajiny ako akúsi prirodzenú súčasť demokratických zmien alebo ešte radšej ako tajuplný a záhadný proces, do ktorého sú štáty NATO vťahované akosi spontánne či dokonca proti svojej vôli. Zrejme sa tu ráta s tým, že dôvera a nekritická viera diváka i čitateľa činia zázraky, zatiaľ čo myslenie je proces nepohodlný až bolestivý, a preto nevedomosť hriechy nečini.

Nevedomosť tohto druhu nielenže hriechy činí, ale umožňuje konať aj kolosálne zločiny. Vyvolávanie vnútroštátnych prevratov je prinajmenšom od Veľkej francúzskej revolúcie jednou z najúspešnejších metód veľkourbozoozie imperiálnych mocností na ovládnutie vyhladnutej krajiny a na zmocnenie sa jej prírodných zdrojov. Takými vnútroštátnymi prevratmi vznikli aj prvé fašistické či fašizoidné štáty 20. storočia, začínajúc v roku 1920 bielou revolúciou Miklósa Horthyho s pomocou víťaznej Veľkej Británie a pokračujúc ďalšími rôznofarebnými revolúciami po celom svete až doteraz. Takejto zahraničnej pozornosti je vystavená už po niekoľko rokov aj Ukrajina.

■ EXPORT „DEMOKRACIE“

Takže vlastne nič nové pod slnkom. Múdri ľudia to už dávno vedia a herec Jan Werich tieto praktiky ospieval už vo svojej divadelnej hre Barák Evropa takto výstižne: *Od toho tady je Intelligence Service / ta hravě vyvolá domorodé třenice / a protože Angličan všude pořádek má rád / zřídí tady britský protektorát!* Pravda, toto spieval pred osemdesiatimi rokmi, keď svetovou veľmocou bola ešte Veľká

Británie. V druhej svetovej vojne celkom logicky prevzali jej pozíciu svetovej veľmoci USA a úlohu Intelligence Service prevzalo dnešných tridsaťsedem organizácií tajných služieb USA. Ale metódy sa nezmenili, hlavnou metódou je aj naďalej vyvolávanie „domorodých treníc“ – teda vnútroštátnych prevratov a občianskych vojen – a tam, kde to nestačí, nastúpia medzistátne vojnové konflikty. Svetová politika ostatných desaťročí je plná takýchto metód „výroby demokracie“ či „zatlačenia komunizmu“, pričom produktmi týchto metód, ich vykonávateľmi a napokon často aj ich obeťami boli aj politici, ako napríklad A. Somoza, F. Batista, Ngo Dinh Diem, F. Marcos, M. Noriega, A. Pinochet, I. Amin, S. Husajn či M. Kaddáfí – ak máme menovať iba tých vzdialenejších a už obetovaných.

Ak máme hovoriť o príčinách týchto metód „výroby demokracie“ a „zatlačenia komunizmu“ a chceme sa vyhnúť siahodlhým analýzám, musíme sa uskromniť citovaním hlavných udalostí a dokumentov, ktoré k týmto metódam po druhej svetovej vojne viedli:

18. 9. 1945 – Zbor náčelníkov štábov USA schválil smernicu č. 1496/2 (Memorandum JCS 1496/2)

– základy pre formovanie vojenskej politiky.

9. 10. 1945 – Zbor náčelníkov štábov USA schválil smernicu č. 15/8 (Strategická koncepcia a plán využitia ozbrojených síl USA) v ktorej bol za nepriateľa USA označený Sovietsky zväz.

3. 11. 1945 – Spojený spravodajský výbor USA v dokumente č. 329 vymenoval dvadsať sovietskych miest, vrátane Moskvy, za cieľ atómového bombardovania.

5. 3. 1946 – W. Churchill vo Fultone za prítomnosti prezidenta USA H. Trumana vyzval „po anglicky hovoriaci svet“ na zjednotenie „boja proti nebezpečenstvu komunizmu“.

6. 9. 1946 – v Stuttgarte americký štátny tajomník J. Byrnes oznámil, že USA sa v otázke Nemecka nebudú riadiť Postupimskou mierovou zmluvou.

24. 9. 1946 – správa zvláštnych poradcov amerického prezidenta (Cliffordova správa) uvádza, ako sa bude realizovať politika a stratégia obkľúčenia ZSSR v Európe a na Blízkom i Ďalekom východe. V sprave sa plánuje použitie atómových a biologických zbraní.

1. 5. 1947 – Memorandum JCS 1725/1 stanovilo systém vytvárania amerických vojenských základ-

ni na vojnu proti ZSSR.

21. 6. 1948 – Vojnový plán Halfmoon – JCS 1844/13. Plán leteckej ofenzívy proti ZSSR s nasadením jadrových zbraní.

18. 8. 1948 – Vláda USA prijala Plán Rady národnej bezpečnosti č. 20/1. Po zničení ZSSR mali byť na jeho územiach vytvorené protektoráty bez reálnej politickej, vojenskej a ekonomickej moci.

12. 8. 1949 – Vláda USA prijala upravený a konkretizovaný plán nukleárnej agresie proti ZSSR a jeho spojencom s konkretizovaním jednotlivých vojenských a politických úloh. (2)

■ BEZ KOMENTÁRA

Vráťme sa však do súčasnosti a k udalostiam okolo Ukrajiny. Situáciu zhodnotil historik a politológ Viktor Timura: „O čo skutočne na Ukrajine ide, neskrývane hovorí správa z internetu o podpísaní predbežnej dohody 2. 3. 2014 ukrajinským „prezidentom“ Turčynovom s Medzinárodným menovým fondom za prítomnosti veľvyslancov USA, Nemecka a Poľska na Ukrajine o poskytnutí finančnej pomoci. Podľa tejto dohody celý systém transportu plynu (po podpísaní riadnej dohody o finančnej pomoci) Ukrajina bezplatne odovzdá americkej firme Chevron a ukrajinskí vlastníci metalurgických závodov v Mariupoli, Zaporožsku a Dnepropetrovske sú povinní odovzdať päťdesiat percent akcií nemeckej spoločnosti Ruhr. Uhoľné závody Donbasu sa zasa odovzdajú fínskej dcérskej spoločnosti Ruhr. Popri politických požiadavkách je v podpísanom dokumente aj bod o poskytnutí územia pod Charkovom na rozmiestnenie americkej protiraketovej obrany a americkej leteckej základne na jej krytie.“ To nepotrebuje ďalší komentár.

Návrh energetickej únie sa vníma ako zbraň proti Gazpromu Plynové krízy prichádzajú v januári

Dušan D. KERNÝ – Foto: archiv SNN

Poľsko, ktoré navrhlo pred rokmi projekt Východného partnerstva, čo vyústilo aj do terajšej situácie na Ukrajine, prichádza s novým návrhom energetickej únie. Podľa názoru poľského predsedu vlády D. Tuska by to mohlo uvoľniť „ruské energetické zovretie“ a čeliť mu spoločným postupom.

Koncept energetickej únie je založený najmä na logike spoločného úniového prístupu k nákupu plynu za spoločnú cenu, jednotnú pre všetkých. Tak by ruský Gazprom mal jedného odberateľa a štáty Európskej únie by boli spoločným, jediným nákupcom. Ako konštatoval ruský denník Vedomosti/Financial Times Európa našla zbraň proti Gazpromu.

■ JEDNOTNÝ POSTUP

Poľský návrh, ktorý si pri rokovaniach vo Varšave osvojil aj eurokomisár pre energetiku G. Ottinger, nespočíva len na jednotnej, jednej cene na nákup ruského plynu pre všetkých odberateľov v EÚ, ale aj na výstavbe nových trás, pokračujúcej diverzifikácii dodávateľov, prepojení energetických sietí, najmä elektrických, a to nielen štátov Únie, ale aj Balkánu, Ukrajiny a Gruzínska. Posilnila by sa teda energetická infraštruktúra, posilnila by sa solidarita – pokiaľ ide o plyn a monopol Gazpromu by mal do činenia s monopolným nákupcom za spoločnú cenu v Európe. Je to logická úvaha, veď napríklad Litva, ktorá je oveľa bližšie dodávateľovi, platí za ruský plyn vyššiu cenu ako Nemecko, pretože teraz Gazprom rokuje s každým odberateľom osobitne.

Spoločný nákup plynu je novinou k doterajšiemu programu diverzifikácie. Podnetom sú samozrejme udalosti, chaos na Ukrajine. Každému je však už dávno jasné, že by nemecké firmy nestavali za druhej miliardy s ruskými priamy plynovod po dne Baltického mora, keby

bolo na prepravu plynu cez Ukrajinu spoľahlivšie. Poučili sme sa v roku 2009. Počas vtedajšej plynovej krízy sa dal počuť jeden člen vtedajšej vlády SR, že vinník za zastavenie dodávok plynu nie je v Moskve...

■ VYHROTENÁ SITUÁCIA

Aj teraz rastie riziko, že sa zastavia dodávky ruského plynu cez Ukrajinu, príčinou je tlak Gazpromu na to, aby Ukrajina zaplatila za dodávky plynu vopred, a to vzhľadom na trvalé sklzy úhrad. Situácia je vyhrotená aj medzi oboma štátmi. Prezident V. Putin preto napísal list osemnástim predstaviteľom štátov EÚ, kde poukázal na odborníkom

dlho známe riziko, že Ukrajina môže odčerpávať z tranzitného potrubia ten plyn, ktorý je určený na európsky trh. V roku 2009 preto Gazprom kontroloval dodávky na svojom výstupnom zariadení prečerpávajúcej stanice na rusko-ukrajinskej hranici a zároveň mal ľudí v slovenských Veľkých Kapušanoch, aby kontrolovali výstup z Ukrajiny.

■ ZLÁ SKÚSEŇ VEĽÍ

Podiel ukrajinskej dopravnej cesty plynu do Európy je zhruba polovica celkového dovozu ruského plynu do EÚ. Je to ročne okolo osemdesiat miliárd kubických metrov. Samotná Ukrajina dováža ročne

okolo dvadsaťosem miliárd kubických metrov plynu ročne. Severný potok – Nord Stream z Ruska do Nemecka po dne Baltického mora, teda trasa obchádzajúca dlhoročne neistú Ukrajinu, je teraz tridsať miliárd kubických metrov, ale jeho celková využiteľná kapacita je päťdesiatpäť miliárd kubických metrov.

Plynové krízy nastávajú v zimných mesiacoch – a Európa je na to pripravená, teraz je v štátoch EÚ uskladnených tridsaťšesť miliárd kubických metrov plynu, čo je o päťnásť miliárd viac, ako to bolo vlni v tom istom čase. A k dispozícii je dvojnásobná kapacita – celkovo až sedemdesiatpäť miliárd kubických metrov plynu.

Slovensko sa tak stalo významným faktorom v spätnom dodávaní plynu na Ukrajinu, vyriešilo sa to v priamej súčinnosti vrcholných činiteľov USA, Slovenska s prispelením Európskej komisie. Z toho je zrejme, aká priorita sa pripisuje nielen bezvýhradnej podpore dočasnej vlády na Ukrajine, ale aj celkovej zmene na trhu s plynom medzi štátmi EÚ a Gazpromom. Slovensko sa práve pri spätnom (reverznom) dodávaní plynu zo Slovenska na Ukrajinu usiluje vyvážiť, doslova vybalansovať situáciu aj s Gazpromom aj s Ruskou federáciou; napokon celý plynárenský podnik SPP prechádza do rúk štátu. Kým tzv. malý reverz zo Slovenska na Ukrajinu je možný, o veľkom reverze cez hlavné plynové potrubie nie je možná zhoda s ruským dodávateľom.

Diskusný návrh spoločnej energetickej únie sa teda strategicky týka Slovenska. Ukrajina je nielen v chaose, ale stále pretrvávajú neistota, priam aj nebezpečenstvo prerušenia dodávok, situácia je podobná vojenskému konfliktu. Ruská strana nikdy pri rokovaniach nehovorí, že zastaví dodávky plynu, poukazuje len na to, že pre nedostatok plynu bude Ukrajina brať plyn z tranzitných rúr. Zaznievajú hlasy, že Slovensko si musí byť bolestne vedomé nových pomerov.

POZNÁMKA

Keď v roku 1969 nadobudlo platnosť federatívne usporiadanie Česko-Slovenska, slovenský humoristický časopis Roháč uverejnil kresbu, na ktorej bača hovorí svojmu ležiacemu kolegovi: „Vstávaj, Jano, ide-me si vládnuť.“ Kresba má aj po toľkom čase čo povedať dnešku.

Ako neskúsený Jano

Na východnom Slovensku v istej obci má fabriku talianska firma, ktorá vyrába aj automobilové tesnenia. Zamestnáva do štyristo pracovníkov. Dostať sa k nej možno iba po úzkej ceste, ktorú lemuje súkromné domčeky. Ich obyvateľom prekážal hluk prechádzajúcich kamiónov do fabriky, spísali petíciu a miestna správa kamiónom cestu do fabriky zakázala. Firma pohrozila, že výrobu presťahuje do Turecka. Až potom si miestna samospráva uvedomila chybu.

U nás v našej demokracii je na prvom mieste občan. Nemal by to však byť občan rozmazaný, čo dbá iba na svoje pohodlie a luxus a o nič iné sa nezaujíma. Prosperita štátu, a teda aj zamestnanosť, by mali stáť nad pohodlím takýchto občanov – predsa aj iní chcú žiť. Talianska firma chcela výrobu rozšíriť o stopäťdesiat pracovných miest, ale po skúsenostiach s tamojším miestnym úradom od zámeru upustila. Na nových stopäťdesiat pracovných miest sa môžu tešiť v Turecku. Hľa, tak sa to skončí, keď sa „Janovia“ podujmú vládnuť.

Nie veľmi odlišné je to aj s eurofondmi, z ktorých sme zatiaľ vyčerpali iba polovicu z ponúknutých možností. Na vine je zmena úradníkov na príslušných štátnych inštitúciách, ktorá nastáva vždy po nových parlamentných voľbách. Našťastie sa už pripravuje zákon, ktorý by mal takejto praxi zabrániť. Kým sa totiž úradníci zapracujú a rozhladia v problematike eurofondov, prídeme nová vláda a s ňou aj noví jej nerozhľadní nominanti. Z celkových alokovaných financií na roky 2007 – 2013 v rámci všetkých štrnástich operačných programov Slovensko vyčerpalo minulý rok prostriedky na úrovni 44,63 percenta. Najväčší podiel čerpania vykazovalo zdravotníctvo – približne osemdesiat percent. Regionálny operačný program vyčerpá takmer šesťdesiatšesť percent a na zamestnanosť a sociálnu inklúziu sa použilo približne päťdesiatšesť percent. Zaostávame z rozličných príčin v čerpaní eurofondov na dopravu – iba tridsaťsedem percent. Slovenská republika vyčerpala k 30. novembru 2013 zo súčasných zdrojov EÚ 5,679 miliardy eura, teda 48,82 percenta z celkovej alokovanej sumy 11,632 miliardy eura. Využitie európskych zdrojov sa, pravda, postupne zvyšuje, nie však dostatočne. V minulosti sa z eurofondov podporil vznik stotridsaťtisíc nových pracovných miest, postavilo sa vyše sto kilometrov diaľnic a rýchlostných komunikácií, ďalších stodvanásť kilometrov je vo výstavbe. Okrem toho z eurofondov Slovensko mohlo zaobstaráť šesťdesiatjeden nových vlakov, v Bratislave sa vymeniť celý trolejbusový park (osemdesiat moderných nízkopodlažných trolejbusov), zaobstará sa nákup tridsiatich električiek a pätnásť vlakových súprav pre prímestskú dopravu. Prostriedky zo zdrojov EÚ predstavujú takmer osemdesiat percent verejných investícií na Slovensku. Nemôžeme sa k nim preto stavať ako neskúsení „Janovia“.

Peter JÁNOŠÍK

Róbert LETZ: Pri bádani sa usilujem pristupovať k dejinám s rešpektom Dobry historik musí byt' nestranny

Profesor Róbert LETZ (1967) sa v historických zákutiach Slovenska pohybuje ako ryba vo vode. Je vedúci Katedry histórie na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave a autor viacerých monografií spájajúcich sa s obdobím 20. storočia. Intelektuálne rodinné prostredie ho priam predurčilo na štúdium histórie. V roku 1983 sa zúčastnil na študentskej odbornej činnosti prácou o kráľovi Svätoplukovi. Dnes je vášnivý filatelista, zberateľ známok a starých pohľadníc a vďaka týmto záľubám sa naučil veľa z histórie i väčšiemu zmyslu pre systematickosť. Rád navštevoval ruiny hradov, roky chodieval do tábora Stromu života na Kláštorisko v Slovenskom raji. Tam vykopával a konzervoval stredoveký kartuziánsky kláštor pod vedením archeológa doc. Michala Slivku.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

• **Históriu ste začali študovať pred rokom 1989. Zmenilo sa niečo v prístupe k slovenskej histórii po novembri 1989?**

Keď som v roku 1986 začal študovať históriu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, už bola atmosféra uvoľnenejšia. Medzi našimi pedagógmi boli v tom čase komunistickí dogmatici už len biele vrany. História bola pred novembrom 1989 dosť škrtená a živorila. Škodil jej najmä ideologický vplyv a stranické usmerňovanie komunistickej strany. Historici nemohli písať slobodne a umelo ich nasmerovávali na vybrané témy. Po roku 1989 sa priestor viac otvoril. Záujem o slovenské dejiny rýchle rástol, verejnosť akoby znova objavovala a prežívala v článkoch, štúdiách, knihách a diskusiách svoju minulosť. Nastalo niečo, čo možno považovať za identifikáciu seba samého v historickom čase a priestore. Problémom bolo, že medzi disidentmi bolo veľmi málo slovenských osobností, ktoré sa venovali histórii. Tak dejiny, i tie najnovšie, písali zväčša tí istí historici ako pred rokom 1989. Slovenskí historici, ktorí prichádzali z exilu, boli zaujímaví, ale bolo ich málo, žili v dlhšej izolácii od domova a na Slovensku nemali inštitucionálne zázemie. Napokon to viedlo viac ku konfrontácii než k dialógu.

• **Dá sa povedať, že sa bez rešpektu venujete témam, ktoré sú na Slovensku dosiaľ tabu. Napríklad obdobiu prvej Slovenskej republiky. Čo musíte pri tom prekonávať?**

Ano, rád sa venujem témam, ktoré boli, v mnohom zostali a určite ešte budú tabu. Už pri dotyku s témou, ktorá znamená tabu, cítim jej posvätnosť. Určite nemyslím v sebe prekonávať nejaký odpor, skôr ma priťahuje tajomnosť. Súčasne pri bádani a písani sa usilujem pristupovať s rešpektom a úctou k dejinám. Je to niečo ako vstup do chrámu s vedomím, že v jeho múroch sa vystriedali generácie ľudí. Prvú Slovenskú republiku chápem ako integrálnu súčasť moderných slovenských dejín. Pri tejto téme často prevládajú skôr polarizujúce interpretácie, čo je pochopiteľné vzhľadom na jej charakter a odlišné zážitky ľudí, ktorí ju prežili. Historik by sa mal na túto problematiku pozeráť z viacerých strán, zvážiť protichodné mienky a hľadať ich koreň. Do úvahy treba vziať predchádzajúce i nasledujúce obdobie, domáce, ale aj zahraničné pomery. Samozrejme treba zvážiť, čo ľudia, ktorí v tom čase stáli v zodpovedných funkciách, reálne vedeli, aké mali možnosti, čomu mohli a nemohli zabrániť. Ďalej, aké motívy a podoby mala kolaborácia, do akej miery bola z presvedčenia a dobrovoľná a do akej miery vynútená vonkajšími okolnosťami. Tak dostaneme plastickejší, farebnejší obraz a vyhneme sa jednostrannosti. Veľa závisí aj od jazyka, ktorý historik pri interpretácii používa. Môže byť vedecký, ale aj novinársky, publicistický. Nemal by však prehŕňať, dogmaticky zjednodušovať. Treba sa vedome usilovať o objektivitu a nestrannosť.

To platí nielen o prístupe k prvej Slovenskej republike, ale aj k iným úsekom našich dejín.

• **Aká bola prvá Slovenská republika? Klérofašistická? Fašistická? Vojnová? Aká?**

Každý z prívlastkov v sebe nesie hodnotenie, klasifikáciu a každá takéto klasifikácia má svoje dejiny a politické pozadie. Osobne som proti takýmto prívlastkom. Prívlastok „prvá“ je neutrálny. Vyjadruje fakt, že išlo o prvý samostatný štát Slovákov a súčasne odlišuje tento štátny útvar od súčasnej Slovenskej republiky. Od vzniku 14. marca 1939 do prijatia ústavy 21. júla 1939 sa tento štát oficiálne nazýval Slovenský štát, potom, až do roku 1945 Slovenská republika. Ak máme použiť generálny názov na celé obdobie, tak je príliehavé použiť názov prvá Slovenská republika alebo Slovenská republika 1939 – 1945.

Prívlastok „klérofašistická“ mal vystihnúť symbiózu „fašistického“ štátu s katolíckou cirkvou. Tento termín podľa mojich vedomostí začali používať rakúski sociálni demokrati, keď sa v Rakúsku v roku 1932 dostal k moci kresťanský socialista Engelbert Dollfuß. Vychádza teda jednoznačne z ľavicového hodnotenia situácie. Na slovenské pomery ho aplikovali a masívne využívali komunisti. Po roku 1989 sa väčšina historikov zhodla, že tento termín nebudú používať pre jeho ne-

mali inú reálnu možnosť. V každom prípade to netreba brať ako rozhodnutie proti Čechom. S existenciou Česko-Slovenska už Hitler nepočítal. Je zaujímavé, že prezident ČSR Emil Hácha sa pred príchodom k Hitlerovi nazdával, že dôjde k vytvoreniu českého štátu podobne ako v prípade Slovenska. Bol však donútený súhlasiť s nanúteným protektorátom.

• **Prečo sa o režime prvej Slovenskej republiky hovorí, že bol totalitný?**

Charakter tohto politického režimu by sa dal podľa politologických škál zaradiť medzi autoritatívne režimy s prvkami prehlbujúcej sa totalitarizácie. Totalitný režim vytvára ideológiu, ktorá si nárokuje celého človeka a chce ho pretvoriť podľa svojich predstáv a viesť do ideálneho pozemského raja. Tým v podstate nahrádza náboženstvo. Ďalej nerešpektuje súkromie a často ani súkromné vlastníctvo občana, dáva absolútnu moc strane a vodcovi, neváha tvrdo zasiahnuť i fyzicky likvidovať svojich politickým odporcov. Autoritatívny režim nie je taký dôsledný. Odvoláva sa na patriotizmus, tradície, národných hrdinov, poriadok, sociálnu spravodlivosť. Navyše nevytvára prepracovaný systém ideológie. Okrem toho nemá, či presnejšie nevyužíva nástroje na masívnu mobilizáciu občanov. Problém Slovenska bol v tom, že sa nachádzalo na periférii ideologického centra nemeckého národného socializmu (nacizmu) a muselo sa s touto skutočnosťou vyrovať. Došlo tu k istému napodobeniu ideologického štýlu. Iniciatíva v tomto smere bola radikálna skupina (Tuka, Mach), keď prišla s pojmom slovenský národný socializmus. Umiernená (Tiso) toto napodobenie neodmietla, no usilovala sa ho vyložiť skôr v duchu tradičnej mentality.

• **Bolo prínosom pre Slovensko, že jeho prezidentom bol kňaz?**

V 19. storočí neexistovala dostatočná vrstva vzdelancov, nahrádzali ich kňazi. Dobre poznali miestne pomery, jazyky, vedeli verejne vystupovať a chceli udržať kresťanský a etnický ráz Slovákov. Navyše si za svoju prácu neuplatňovali finančné nároky. Angažovanosť kňazov v 19. storočí sa preniesla aj do prvej ČSR, kde Vatikán stanovil limity. Podobne sa však v období medzi vojnami zapájali aj do česko-slovenskej, poľskej, maďarskej, rakúskej či juhoslovenskej politiky. Jozef Tiso je typickým slovenským príkladom. Po roku 1938 sa situácia dramaticky zmenila, no kňazská tradícia silou zotrvačnosti ostala. Tiso sa stal predsedom slovenskej autonómnej vlády, s čím Vatikán súhlasil. Po vzniku Slovenského štátu sa Tiso stal prezidentom bez predchádzajúceho požiadania Vatikánu. Vatikán nedal na výkon tohto politického úradu súhlas, iba ho zbral na vedomie. To však neznamená, že s ním kategoricky nesúhlasil. Dal iba najavo určitú rezervovanosť. Prijatie prezidentského úradu Tisom teda rešpektoval ako jeho osobné rozhodnutie so všetkými rizikami, ktoré z toho vyplývali. Upozornením bolo vyjadrenie Pia XII. pred biskupom Buzalkom na audiencii 8. septembra 1939, teda krátko po začatí vojny a ešte pred voľbou Tisa za prezidenta. Pápež vyjadril otvorene pochybnosť, či je dobré, že kňaz počas vojny zastáva najvyššiu politickú funkciu v štáte (vtedy ešte predsedu vlády). Tiso zasa bral svoju funkciu v presvedčení, že tým slúži slovenskému národu a zabraňuje hroziacemu väčšiemu zlu. Vývoj však bol čoraz nepriaznivejší a obracal sa proti nemu. Vojna sa porážkou Poľska neskončila a dohoda nacistického Nemecka a komunistic-

kého Sovietskeho zväzu sa ukázala ako krátkodobé riešenie. Tiso voľky-nevoľky musel vziať zodpovednosť za dianie v krajine, ktoré smerovalo k perzekúcii časti obyvateľstva a k vojnovým aktivitám. Stavalo ho to pred vnútorné dilemy, či má opustiť politické funkcie. Riešil ich zotrvaním vo funkciách v duchu logiky menšieho zla. Väčšie zlo by prinieslo posilnenie pozícií skupiny Tuka – Mach a väčšie možnosti kontroly Slovenska Nemeckom. V tomto postoji ho utvrdzovali mnohí z jeho okolia. Tým sa však ešte zdôraznil vnútorný kontrast vtedajšieho Slovenska. Na jednej strane pokojný život, budovanie základných kultúrnych inštitúcií a relatívny hmotný dostatok, na strane druhej zapojenie sa do vojny, deportácie Židov. Skutočné angažovanie sa Tisu, prípadne ďalších kňazov v politike bolo politicky využité po roku 1945 a sporadicky až dodnes v útokoch proti katolíckej cirkvi.

• **Tvrdíte, že história je nevyčerpateľným zdrojom poznania a poučenia. Učí nás reálnemu pohľadu na nás samých. Máme na Slovensku záujem o reálny pohľad na seba? Alebo stále pretrvávajú stereotypy marxistickej historiografie?**

Stará antická múdrosť „poznaj sám seba“ je hlbokou pravdou o nás samých. K pravdivej reflexii seba samých by určite mala prispievať aj historická veda, aj keď to niekedy môže byť nepríjemné. Marxistickej historiografie vo svojej viacej alebo menej dogmatickej podobe bola na Slovensku prítomná veľmi dlho. Iná ako marxistická historiografia sa pred rokom 1989 netolerovala. Deformácie a zjednodušenia, ktoré tu ostali, sa sčasti podarilo za posledných dvadsaťpäť rokov väčšinou odstrániť, no najviac boli zasiahnuté generácie dnešných päťdesiatnikov a šesťdesiatnikov. Jeden z dôsledkov pôsobenia marxistickej historiografie na Slovensku vidím aj v odlúštení dejín. Veľmi málo priestoru sa napríklad venovalo osobnostiam, ich významu pre slovenské i svetové dejiny. Rovnako sa zaviedol istý stereotyp či kliše posudzovať historické epochy, udalosti a osobnosti podľa schémy pokrokovú – reakčnú.

• **Akú úlohu podľa vášho názoru zohrala Matica slovenská v histórii Slovákov?**

Matica má u nás rodinnú tradíciu. Mój starý otec, jazykovedec Belo Letz a jeho brat spisovateľ Štefan sa v nej angažovali od dvadsiatich rokov. Belo Letz sa dokonca stal predsedom miestneho odboru v Bratislave, keď z tejto funkcie odstúpil Tido Gašpar. Úloha Matice v moderných dejinách slovenského národa je nezastupiteľná. Matica bola integrujúcim spolkom, ktorý v sebe zahŕňal slovenskú vedu i osvetu. Bola útočiskom Slovákov v zúfalej situácii postupujúcej maďarizácie. Práve s ňou je spojený prvý rozlet slovenskej historickej vedy, ale aj iných vedných disciplín. Matica sa veľkou mierou zaslúžila o vedecký rozvoj a bola najvýznamnejším centrom slovenskej vedy po roku 1919 prakticky až po založenie Slovenskej akadémie vied a umení v roku 1942 a potom sa o toto miesto delila s akadémiou. Na pôde Matice sa odohral zápas za podobu spisovnej slovenčiny a práve tu sa začiatkom tridsiatych rokov etablovala generácia mladých slovenských intelektuálov. Väčšia časť jej časopiseckej a knižnej produkcie tvorí skutočný duchovný poklad národa.

Matica po roku 1989 zasiahla do politických zápasov a časť spoločnosti ju začala vnímať viac politicky. Zdá sa mi však, že si nedokázala nájsť svoje miesto, ktoré by aspoň čiastočne zodpovedalo jej historickému významu.

Čo chýbalo v nedávnych voľbách tým, čo sa uchádzali o post hlavy štátu

Najlepší, alebo sláva bezvýznamnosti?

Jaroslav HUSÁR, CSc. – Ilustrácia: internet

Na otázku z titulku som sa usiloval nájsť odpoveď od chvíle, keď sa na post prezidenta republiky prihlásilo pätnásť kandidátov. Napadlo mi meno M. R. Štefánik. Čím si tento veľký syn slovenského národa zaslúžil vôbec najvyššiu možnú poctu, keď bol v ľudovej ankete v roku 2005 označený za najvýznamnejšiu osobnosť slovenských dejín? Svojou veľkosťou.

Na úvod chcem pripomenúť Štefánikovo slávne motto: Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem. A prebiť sa. Presadil sa najmä vedomosťami. Vysoké uznanie odborných kruhov nadobudol dosiahnutými výsledkami od roku 1905 na svetoznámom observatóriu v Meudone pri Paríži pod vedením prof. Janssen a na jeho provizórnom „detašovanom pracovisku“ v Alpách na Mont Blancu v nadmorskej výške 4 800 metrov. Za vysoko oceňované vedecké práce Dr. M. R. Štefánika počtli Janssenovou cenou od Francúzskej astronomickej spoločnosti a Wildeho cenou od prestížnej Francúzskej akadémie, ktorú mu odovzdal sám jej prezident, matematik svetového mena Henry Poincaré.

V EURÓPSKEJ ELITE

Štefánika prijímala nielen západoeurópska aristokratická smotánka, ale aj republikánska politická špička ako plnoprávného člena európskej elity. V roku 1912 mu udelili francúzske štátne občianstvo. Keď však v tom istom roku požiadal na pražskej univerzite o profesúru, jeho žiadosti nevyhoveli! V roku 1914 bol vo Francúzsku vyznamenaný rádom Chevalier de la Légion d'honneur (Rytier Čestnej légie). V čase prvej svetovej vojny za mimoriadne vojenské zásluhy z radového vojaka francúzskej armády ho za tri roky postupne povyšovali až do hodnosti brigádneho generála! A v roku 1918 vyznamenali Veliteľským krížom Čestnej légie. Najvyššie ruské vojenské velenie mu udelilo Rád sv. Vladimíra.

Známe je aj Štefánikovo celoživotné krédo: Veriť, milovať, pracovať. A toto mi poslúžilo ako kritérium pri posudzovaní a uvažovaní o nedávnych adeptoch na prezidentský stolec. Ani jeden z uchádzačov nemal za sebou pozoruhodné dielo. Azda až na profesora Melníka... Politické vystúpenia sa nedajú pokladať za seriózne spisy. Čakal som preto od poradcov uchádzačov o prezidentský post, že prídu s múdrou parolou. Žiaľ, nemáme ani elitu poradcov. Najmä nie ekonomických poradcov. Poznájú naše dejiny a vedia, ako funguje ekonomika Slovenska a EÚ? Vedia ponúknuť riešenia? Veď sme mali v ekonomickom svete také škandály ako Enron a WorldCom...

ČO KANDIDÁTOM CHÝBALO

Ako ekonóm nemôžem nespomenúť nášho veľikána I. Karvaša. Dobré známe je jeho zásadné ekonomické dielo, v ktorom už v roku 1947 predpovedal vznik EÚ a aj princíp jej fungovania. Bol ekonomickou aj politickou elitou. Takou nebol ani jeden kandidát (a teda ani jeho poradcovia), preto ani nezaznelo, že (ako prezident) bude požadovať od predsedu vlády a členov vlády (pozri ústavu), aby boli tvorcami takej ekonomickej politiky a strojmi takých inštitúcií, ktoré zabezpečia optimálne využitie veľkého hospodárskeho priestoru EÚ pre blaho ľudí, ktorí na tomto priestore žijú. Ani jeden z kandidátov nepovedal, že mu bude záležať na tom, aby ekonomická politika zabezpečila rovnováhu ekonomiky, a nie iba nejasne vykazovanie výkonnosti ekonomiky cez ukazovateľ HDP, ktorý ani nedokážeme presne merať. A čo potom podiel dlhu na HDP, čo je zásadné Maastrichtské kritérium? Iste aj zato, že ani jeden uchádzač nebol ekonóm, a tak si nemohol osvojiť poznatky a skúsenosti fungovania ekonomických systémov

ktorými disponuje kandidát (pozri spomenutý Štefánik). Žáner obyčajne vzniká na pozadí postoja autora, teda kandidáta k realite, sume životných skúseností a predstáv. A priznajme si, na občana iste pôsobí aj akýsi umelecký štýl, jeho zážitkový princíp odrazu skutočností zanechaný v slovách či texte kandidáta, ktorý prezentuje v rôznych situáciách. Vo vystúpeniach chýbala idea. Kandidát predsa vždy reprezentuje istú spoločenskú triedu (pán Kiska: Idem z podnikateľského prostredia, pán Kňažko umeleckú oblasť), vrstvu, kolektív. O to má oprieť výber tém, motívov, ale aj jazykovo-štylistické prostriedky. Tým všetkým rastie efektívnosť vystúpenia či predneseného textu. Zvláštne druhy prívlastkov v úvahu ovplyvnia príjemcu. Spomeniem len, aké aktivizujúce bolo vyjadrenie Pražská jar. A naše voľby prebehli začiatkom jari. Tento symbol nového života a nádeje v prejavoch a vo vystúpeniach sa vôbec nevyužil.

REPREZENTANT NÁRODA

Prezident nereprezentuje iba na recepciách štrnganím pohárov. Aj tam v neformálnej debate reprezentuje celý národ a upriamuje a ovplyvňuje možné a potrebné kroky v zahraničnej politike, iniciuje riešenia ťažkých politických situácií a chodu sveta (Štefánik). Inak sa môžeme stať iba perifériou a nie silou, ktorú už opísal vo svojom diele Slovansko a svet budúcnosti L. Štúr. Prezident nás zastupuje aj na VZ OSN v New Yorku. Je to prezident, ktorý musí vidieť a stretá sa s protirečivosťou ekonomických, sociálnych, ekologických a celkových spoločenských súvislostí a dôsledkov sociálneho pohybu v dnešnej dobe globalizácie. Je to on, kto musí uvažovať o bariérach a deformáciách hospodárskeho života. Predstavy a riešenie v tejto oblasti si nezaslúžili prácu poradcov? Nečakajú nás nijaké adaptačné procesy v hospodárskom živote Slovenska aj pre neustály rozvoj informačných technológií?

Problémy budú aj preto, že rozvoj nových výrobných odborov zásluhou explózie rozmachu informačných technológií nevytvára dostatočné pracovné príležitosti. Nezamestnaných máme okolo štrnásť

percent ľudí. Nestačí to iba konštatovať, ako to robili kandidáti.

Na zložku informovania a aktivizovania občana príjemcu bola susedená iba na podobizne a krátky text. Grafické usporiadanie textu, kaligram, bolo veľmi jednoduché. Občana nezískalo. N. Machiavelli napísal dielo Vladár. Pokladá sa za základ politických vied. Známy je jeho výrok: „Kto tvrdí, že to zavinili naše hriechy, nemá pravdu. Zavinili to hriechy panovníkov nie proti Božím prikázaniam, ale proti zdravému rozumu!“ Vyjadril racionálny postoj k udalostiam tej doby v Taliansku. A to mi chýbalo u našich kandidátov. V kampani sa vlastne prejavil iba akýsi chaos „neistých spojeneckých aliancií“, neplodná alchymia myšlienok poradcov.

A nakoniec – v debatách sa prejavili iba negatívne priority poradcami vychytených tém (snáh) s cieľom očieniť protivníka. Ak sa niekto uchádza o post hlavy štátu, musí vedieť, čo urobili veľikáni jeho ľudu, a sám to prezentovať bez pomoci, opretý o svoje pre ľudstvo osožné dielo, a nie o spomienky z akejsi „uchytivejšej práce“ v zahraničí. Prebili sa adepty na prezidentský úrad? Sláva bezvýznamnosti!

HLADANIE ROZUMU

Nechcem sa ani zamýšľať nad príčinnou-logickými súvislosťami, ktoré kandidáti prezentovali, ktoré mi veľmi chýbali pri ekonomických vetách (nie úvahách). Kandidáti spomenuli nezamestnanosť, ale práve príčinnou-logické a následné súvislosti veľmi chýbali. Vizual-

percent ľudí. Nestačí to iba konštatovať, ako to robili kandidáti.

AKTIVIZUJÚCE PRVKY

Kandidáti na prezidenta vo svojich vystúpeniach a debatách neprekázali, že majú premyslenú stratégiu, ako získať občana. Nedokázali sprostredkovať fakty, teda informovať občanov či už o realitách SR a EÚ alebo ich zámeroch, nedokázali aktivizovať občana a jeho konanie a už vôbec neboli schopní výkladu a objasnenia problémov a problematik. Nestačí povedať napríklad zdravotníctvo či sociálne otázky. Vedomosť zavedie do mysle poriadok a dá slovu pevnosť a presvedčivosť. To všetko chýbalo!

Aktivizujúce prvky vo vystúpeniach majú bezprostredný dosah, vplyv na väčší komunikačný priestor, majú väčší efekt. Veľmi úbohý bol repertoár pojmov a termínov a chýbala aj krásna slovenčina. Iba pripomeniem jednoduchú a výpovednú metaforu nášho básnika Miroslava Váľka: „... čierny havran kridlom nebo zamotá“. Tvorcovia koncepcie textov pre kandidátov neboli pôvodcami komplexnosti, funkčnosti a súdržnosti informácií. Nebolo cítiť poznatky, názory, skúsenosti a vedomosti. Neukázali morálne kvality,

ktorými disponuje kandidát (pozri spomenutý Štefánik). Žáner obyčajne vzniká na pozadí postoja autora, teda kandidáta k realite, sume životných skúseností a predstáv. A priznajme si, na občana iste pôsobí aj akýsi umelecký štýl, jeho zážitkový princíp odrazu skutočností zanechaný v slovách či texte kandidáta, ktorý prezentuje v rôznych situáciách. Vo vystúpeniach chýbala idea. Kandidát predsa vždy reprezentuje istú spoločenskú triedu (pán Kiska: Idem z podnikateľského prostredia, pán Kňažko umeleckú oblasť), vrstvu, kolektív. O to má oprieť výber tém, motívov, ale aj jazykovo-štylistické prostriedky. Tým všetkým rastie efektívnosť vystúpenia či predneseného textu. Zvláštne druhy prívlastkov v úvahu ovplyvnia príjemcu. Spomeniem len, aké aktivizujúce bolo vyjadrenie Pražská jar. A naše voľby prebehli začiatkom jari. Tento symbol nového života a nádeje v prejavoch a vo vystúpeniach sa vôbec nevyužil.

Na zložku informovania a aktivizovania občana príjemcu bola susedená iba na podobizne a krátky text. Grafické usporiadanie textu, kaligram, bolo veľmi jednoduché. Občana nezískalo. N. Machiavelli napísal dielo Vladár. Pokladá sa za základ politických vied. Známy je jeho výrok: „Kto tvrdí, že to zavinili naše hriechy, nemá pravdu. Zavinili to hriechy panovníkov nie proti Božím prikázaniam, ale proti zdravému rozumu!“ Vyjadril racionálny postoj k udalostiam tej doby v Taliansku. A to mi chýbalo u našich kandidátov. V kampani sa vlastne prejavil iba akýsi chaos „neistých spojeneckých aliancií“, neplodná alchymia myšlienok poradcov.

A nakoniec – v debatách sa prejavili iba negatívne priority poradcami vychytených tém (snáh) s cieľom očieniť protivníka. Ak sa niekto uchádza o post hlavy štátu, musí vedieť, čo urobili veľikáni jeho ľudu, a sám to prezentovať bez pomoci, opretý o svoje pre ľudstvo osožné dielo, a nie o spomienky z akejsi „uchytivejšej práce“ v zahraničí. Prebili sa adepty na prezidentský úrad? Sláva bezvýznamnosti!

(Krátene)
Titulky a medzititulky redakcia.

SERIÁL

V súvislosti s pripomínaním si stého výročia začiatku prvej svetovej vojny nebude možno zbytočné zamyslieť sa aj nad tým, prečo vtedy neuspeli odporcovia vojny – pacifisti. Medzi nimi treba rozlišovať dve veľké skupiny. Jedna to robila z náboženských dôvodov (kresťania, zvlášť niektoré smery, resp. sekty, napríklad jehovisti, adventisti atď.) a druhá z dôvodov politických.

Prvá svetová vojna – medzník moderných dejín

Pacifisti nie, mier prebral

Ferdinand VRÁBEL

V. časť

Aj keď má náboženská pacifistická tendencia napríklad v českých dejinách veľké tradície (Petr Chelčický), v tejto svojej úvahe sa ani ňou, ani jej blízkymi smermi podrobnejšie nebudem zaoberať, aj keď medzi tými, čo odmietali vojenskú službu, boli významné skupiny ako nazarení a tolstojovci aj na Slovensku (Vladimír Makovický, Albert Škarvan a ďalší). V tejto časti cyklu by som sa chcel zamerať na organizované politické pokusy zabrániť vojne.

ZLOŽTE ZBRANE

Významnou predstaviteľkou predvojnového pacifistického hnutia bola nositeľka Nobelovej ceny za mier za rok 1905 (ako vôbec prvá žena) Bertha von Suttner, rodená grófka Kinská (1843 Praha – 1914 Viedeň), dcéra Františka Jozefa Kinského, autorka románu Die Waffen nieder (Zložte zbrane) z roku 1889. Pod tým istým názvom vydávala aj časopis propagujúci protivojnové hnutie. Bertha von Suttner sa stala na prelome storočí priam stelesnením pacifistického hnutia a v rokoch pred prvou svetovou vojnou sa nijaká významnejšia protivojnová akcia bez nej nezaobišla. Mierové výzvy a pacifistické hnutie na konci 19. a na začiatku 20. storočia neboli len pokusmi osamelých alebo „pomylených“ či dokonca „hysterických“ osôb, za aké ich vydávala oficiálna politika alebo militaristické kruhy. Bolo to široko rozvetvené masové hnutie, ktoré sa – znepokojené rozvojom modernej techniky, nenávisťnými prejavmi v tlači a čoraz hlučnejším štrnganím zbraní – usilovalo bližšej sa katastrofe predísť, zabrániť masovému vraždeniu.

VOLANIE PO MIERI

Jedným z plodov mierového hnutia bola prvá mierová konferencia v Haagu, ktorá zasadala 18. mája – 29. júna 1899. Priamym podnetom k nej bol mierový manifest ruského cára Mikuláša II. Dvadsiateho štvrtého augusta 1898 odovzdal ruský minister zahraničných vecí gróf Muravjov diplomatom akreditovaným v Petrohrade dokument, ktorý Berta von Suttner označila za „najziarivejší mierový dokument, aký bol kedy vydaný“. V manifeste sa okrem iného uvádzalo, že „udržanie všeobecného mieru a možné zníženie nadmerného zbrojenia, ktoré ťaží celé národy, sa v súčasnej svetovej situácii ponúkajú ako ideál, ku ktorému musia smerovať snahy všetkých vlád...“. Cárov manifest sa stretol s nedôverou a podozrievaním, že ide o „panslávsky úskok“, ktorý má pre Rusko získať len čas, kým sa úplne nevyzbrojí. Konferencia sa skončila sklamaním.

VOJNOVÉ BESY

Len malý výber z vyhlásení na adresu pacifistov: Helmuth von Moltke: „Večný mier je sen, a navyše nepríliš krásny. Vojna je element Božieho poriadku.“ Heinrich von Treitschke: „Žiadny skutočný politický idealizmus nie je možný bez idealizmu vojny.“ Spisovateľ Albrecht von Boguslawski: „Opisovaním vojny ako masového vraždenia a znižovaním hrdinstva armády sa bojové schopnosti národa postupne sytia jedom a ničia, takže až

raz navzdory všetkým mierovým kongresom vojna naozaj vypukne, bude me oproti národom nadaným bojovým duchom vo veľkej nevýhode...“ A napokon slová cisára Viliama II. na vestfálskom provinčnom sneme: „Mier nezaručí nič lepšie než úderné a na vojnu pripravené nemecké vojsko...“

Ale veľmi skoro po vojne vyšli najavo skutočnosti, ktoré to úplne spochybňujú, lebo nemecký generálny štáb už pripravoval plány, podľa ktorých sa tento údajný cieľ a „obrana nemeckej vlasti“ mali zabezpečiť aj prostredníctvom nemeckého útoku na neutrálne Belgicko a Luxembursko, čo ako vieme sa v roku 1914 aj skutočne stalo.

V tomto svojom úsilí B. von Suttner nebola úspešná, ale osud k nej bol milosrdný aspoň v tom, že jej životná kniha sa zavrela ešte pred vojnou, ktorej chcela tak veľmi zabrániť. Zomrela 21. júna 1914, týždeň pred sarajevským atentátom... Žiaľ, splnila sa jej vzia: „Vojnu budúcnosti nikto neukončí ani nerozhodne – zostane len vyčerpánie a skaza na oboch stranách!“

Nastalo to, čo Hviezdoslav vyjadril slovami: „A národ oboril sa na národ s úmyslom vraždy, s besom skazitela...“

Prvá svetová vojna sa síce skončila víťazstvom Dohody a mier bol znovu nastolený, no len na krátkych dvadsať rokov, po ktorých prišiel konflikt ešte ničivejší. Mnohí považujú obidva konflikty za jeden konflikt, iba s prestávkou dvoch desaťročí. A pacifisti zase neuspeli ani v roku 1938 a 1939 tak, ako neuspeli v roku 1914. Poznatok, že ľudstvo je zrejme v tomto nepoučiteľné, je depimujúci.

KATASTROFA

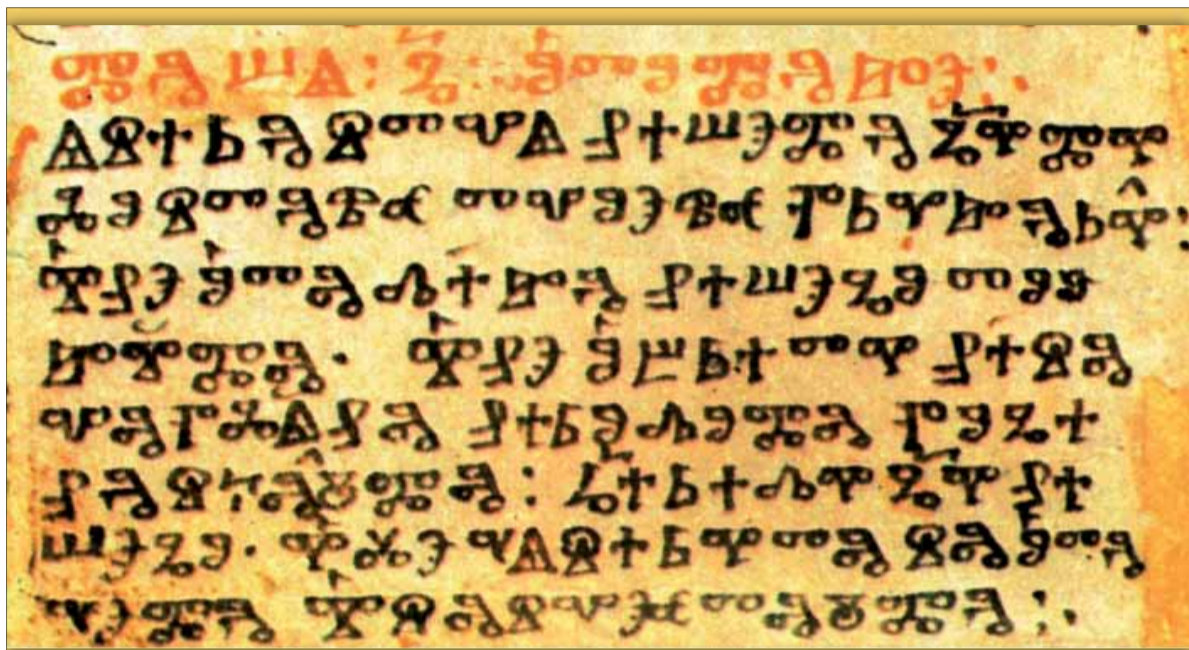
Len štyri mesiace po smrti B. von Suttner iný pacifista, spisovateľ Stefan Zweig napísal Romainovi Rollandovi, tiež spisovateľovi a pacifistovi, vtedy už na druhej strane frontu: „Ja, rovnako ako Vy sme všetci verili, že tejto vojne sa dá zabrániť a len preto sme sa proti nej nepostavili, dokiaľ bol čas. Občas pred sebou vidím starú dobrú Berthu von Suttner, ktorá mi raz povedala: „Viem, že ma všetci považujete za smiešnu, pomätenú ženskú. Daj, Boh, aby ste mali pravdu.““

A to, čo napísal Zweig vtedy Rollandovi, možno považovať aj za hlavnú príčinu toho, prečo pacifisti v roku 1914 neuspeli: nevedeli sa včas zjednotiť a proti vojne rozhodne a masovo vystúpiť. Sociálnodemokratickí poslanci, ktorí boli proti vojne (pokiaľ ich nezavraždili ešte predtým, podobne ako Jeana Jaurésa vo Francúzsku), postupne v parlamentoch odhlasovali vojnové pôžičky, opustili pôdu medzinárodnej solidarity a skončili v radoch obrancov vlasti proti „nepriateľovi“ – v Nemecku, vo Francúzsku aj v Rakúsko-Uhorsku a v ďalších krajinách. Katastrofe už nič nestálo v ceste. Zweig výstižne charakterizoval aj bezvýhodnosť pacifizmu a jeho vnútornú protirečivosť: v mieri je zbytočný a nevie si získať masovú podporu tých, ktorých pripraví budúca vojna o život, a počas vojny je už nemožný a nerozumný; v mieri je neúčinný a v už prebiehajúcej vojne násilím a terorom udusený a bezmocný.

Menom sa identifikujeme, vyjadrujeme príslušnosť k spoločenstvu Prečo sa vlastne voláme Slováci

Milan S. ĎURICA – Foto: slovanskaepopej.cz

Ak stretne dospelého človeka, ktorý nie je vstave pohotovo a jasne odpovedať na otázku: Ako sa voláte?, ale začne čosi nesúvislo bľabotať, celkom spontánne a opodstatnene zapochybujeme o jeho zdravom rozume. Meno je totiž prvotným komunikačným prejavom osobnej individuality, prostriedkom identifikácie osoby, ale aj jej genetických väzieb, jej príslušnosti k rodine, k rodu alebo ku kmeňu. Podobne ako jednotlivci aj národy majú svoje menové označenia, národné názvy alebo etnonymá. My sa už dlhé storočia menujeme Slovámi. Je to historicky opodstatnené a oprávnené pomenovanie.

Modlitba z Kyjevských listov z čias, keď bolo kráľovstvo Slovenov-Slovákov, ako ho tu sami nazvali, v najväčšom nebezpečenstve. Autorom bol najskôr sv. Gorazd.

Pre absolútnu väčšinu, ba možno povedať takmer pre všetkých príslušníkov nášho národa je tento názov čímsi jednoduchým, jasným a jednoznačným. Problémy okolo tohto mena vznikli a tuho sa držia pri živote v určitých kruhoch vedeckých pracovníkov, najmä v oblasti jazykovedy a dejín. V odbornej literatúre – a pod jej vplyvom aj v najširšej publicistike – sa o Slovákov hovorí a píše iba tak od Ľudovíta Štúra, najviac ak od Antona Bernoláka. Ale nechýbajú ani takí, ktorí zastávajú mienku, že o Slovensku – ide o bezprostrednú odvodeninu z etnonyma Slová/Slovenka – možno hovoriť iba od roku 1918. (Tak mi to povedal vo verejnej besede po mojej prednáške v Bratislave v roku 1990 jeden z našich vysoko kvalifikovaných historikov.) Pred týmito časovými dátami títo vedeckí pracovníci Slovákov nepoznajú. Ak už musia hovoriť o obyvateľoch Slovenska, tak sa uchylujú k opisným slovným akrobatickým, ako trebárs „slovanskí predkovia Slovákov“, „nitrianski Slovania“, „moravskí Slovania“, ba na označenie arcibiskupom Metodom vymenovaného nástupcu Gorazda radšej použijú spojenie „najvzdelanejšia osobnosť nitriansko-moravského duchovenstva domáceho, nitrianskeho pôvodu“, len aby, božechráň, nevyšlovi meno Slováka. A tam, kde sa to bojazlivo opísať nedá, poslúžia si pseudovedeckými formami Slovien, adj. sloviensky. Zajímavé je pritom, že si netrúfajú na ženskú formu Slovienska.

■ FAKTORY ETNOGENÉZY

Každý, kto iba vážnejšie oňu chcel najstaršie zachované i novšie historické texty v slovanských jazykoch, musí vedieť, že vo všetkých tých dokumentoch sa označujú slovanské národy kolektívnym názvom Slovan, Sloven, Slovan. Ide tu o prepis z hláholského alebo cyrilského písma, ktoré v druhej slabike najčastejšie – ale nijako nie výlučne – obsahuje písmeno jať. Nuž nikto nevie, ako naši slovenskí predkovia z 9. storočia vyslovovali tejto graféme zodpovedajúci zvuk. Určite to bola slabikotvorná samohláska, dosť pravdepodobne veľmi široké e blížiacie sa výslovnosti a, ale s totiž vychádzať zo staroslovenských názvov písmen abecedy, ktoré slúžili aj ako didaktická pomôcka. Tento

názov bol, ako sme spomenuli, jať. Že to však neznelo ako naša dvojhĺska ia môžeme usudzovať napríklad z toho, že v staroslovenských textoch, ale aj v ich bulharských a ruských redakciách často pri prepise latinských klasických výrazov tieto texty používajú jať tam, kde je v pôvodnom latinskom výraze ae. Osobne si myslím, že výslovnosť staroslovenského jať bola veľmi blízka nášmu slovenskému ä, ktoré, bohužiaľ, už mizne z našej súčasnej výslovnosti. V zachovaných súvislých textoch, ktoré pochádzajú z 12. – 14. storočia, nachádzame v tých istých výrazoch – konkrétne v názve Sloven, Slovan, Slovan – striedavo jať, ale aj e, z čoho možno usudzovať, že sa už výslovnosť blížila alebo identifikovala s e: Sloven.

A z tohto najstaršieho označenia všetkých Slovanov priamo a bezprostredne pochádza aj náš dnešný etnický názov Slováka. Až do 13. – 14. storočia si naši predkovia zachovali pôvodnú formu Sloven, celkom tak, ako sa napríklad naši severní slovanskí susedia nazývali Poľan. Jazyková diferenciácia súvisela s etnogenézou, ktorú podmieňovali rozličné faktory: geografická vzdialenosť od pôvodných spoločných sídel, kontakty s inými etnickými skupinami, ale najmä dva hlavné faktory, ktorými boli štátnosť a kresťanstvo.

Naši slovenskí predkovia v tomto ohľade prešli ostatných Slovanov stredoeurópskeho priestoru o dobrých sto až stopäťdesiat rokov. Preto si zachovali svoj pôvodný názov Sloven, kým ostatné slovanské kmene, ktoré sa neskôr zapojili do tohto historického vývinu, cítili potrebu označovať sa inými názvami, lebo sa už necítili byť členmi tohto istého spoločenstva, ktoré si vytvorili naši slovenskí Slovi. Niekeď v 13. – 14. storočí etnické názvy Slovanov v našom kultúrnom priestore zamenili koncovky -en, -an, -in, na doteraz zachované -ák, ak, (Sloven – Slováka, Poľan – Polak, Rusin – Rusnak). Zajímavé je pritom konštatovať, že u nás Slovákov sa táto zmena zaužívala iba pre podstatné meno mužského rodu, kým pre všetky ostatné formy nám ostali pôvodné: Slovienska, Sloviensko, sloviensky.

■ POCTIVÉ A NÁRODNÉ

Nuž a odkiaľ sa potom vzali tie bežné „učené“ formy Slovien, slo-

viensky? Hádám málokto z tých, čo ich užívajú, vedia niečo o tom, že až do roku 1883 sa nikomu na svete o takýchto prepisoch ani len nesnívalo. Všetci vzdelanci, ktorí sa zaoberali týmito otázkami – a nebolo ich veľa – označovali najstaršie formy literárnych pamiatok Slovanov ako staroslovenskú, prípadne starobulharskú. V spomenutom roku mladý český slavista Dr. Jiří Polívka – vynikajúci žiak zakladateľa „Pražskej školy“ slavistiky, ktorý povýšil na „dogmu“ svoju teóriu o slovenčine ako čírom nárečí českého jazyka, prof. Jana Gebauera – uverejnil v Slovanskom sborníku článok Kterým jazykem psány jsou nejstarší památky jazyka slovanského – starobulharsky či staroslovensky? V tomto článku navrhol, aby sa v češtine namiesto dovtedy všeobecne zaužívaného výrazu jazyk staroslovenský začalo písať staroslověnský. Uvedením tejto typickej českej litery ě do označenia jazyka, ktorým písali sv. Cyril a Metod a nimi vyškolení žiaci, Polívka vytvoril akýsi optický súvis medzi češtinou a týmto najstarším kultúrnym jazykom Slovanov, čím pomáhal vylúčiť, celkom v duchu Gebauerovej teórie, jestvovanie slovenského jazyka a Slovákov už v 9. storočí. Napriek tomu, že išlo o prvú uverejnenú prácu mladého autora, celá „Pražská škola“ si návrh promptne osvojila a začala písať o Slověnoch a o slověnskom jazyku.

V tejto škole sa formovali aj všetci slovenskí slavisti, ktorí nemali možnosť nenasledovať úzus svojich českých učiteľov. Iba počas puristickej reakcie slovenských jazykovedcov, a najmä počas prvej Slovenskej republiky začali slovenskí jazykovedci písať namiesto českého ě, ktoré slovenská abeceda nepozná, dvojhĺsku ie, teda Slovien, sloviensky. Keďže tento úzus nemá nijaké striktné vedecké opodstatnenie – a dnes sú jasné jeho politicko-hegemonistické korene – bolo by načase, aby sme sa my Slováci vrátili k pôvodnému, historicky aj jazykovedne podloženému úzu, ktorý – ako sa to robí vo všetkých kultúrnych národoch – označuje rozličné vývojové fázy jazyka a národa objektívnymi starými, najstaršími, stredovekými, novšími, súčasnými a pod., ale vždy s jasným vzťahom k poctivému národnému menu, ktorým je v našom prípade Slováka, Slovienska, sloviensky.

GLOSA

Pravda je jedno z najzáhadnejších slov vo filozofii a jedno z najzneužívanejších v politike. Naši najväčší nositelia pokroku – komunisti – si tak nazvali dokonca svoje noviny, pomocou ktorých tu chceli zaviesť svoj patologický systém. Nezmyselný a zločinecký, ktorý sa dal nanútiť iba za pomoci teroru, a najmä klamstva, takže názov novín to musel nejako zakryť.

Infikované nenávisťou – radšej nechytať!

Mlad' Gottwalda prežíva

Ján LITECKÝ ŠVEDA – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Za čias panovania komunizmu síce vychádzali aj iné noviny, no boli to iba také „Pravda Light“, a každý, kto chcel byť informovaný z prvej ruky, musel si kúpiť „ústredný tlačový orgán“, nech bol komunistička či antikomunistička. Najmä ak chcel vedieť, proti komu zase rozbiehajú svoju nenávisťnú kampaň, ktorá v päťdesiatych rokoch smerovala väčšinou k šibenici. To, že tento denník naďalej vychádza, je neklamným svedectvom toho, že nijaká protikomunistická revolúcia tu nebola. A predovšetkým, je to hrubá neúcta voči všetkým, ktorých povraždil a terorizoval bývalý režim za výdatnej pomoci týchto novín.

■ UKÁŽKOVÁ SPUPNOSŤ

Predstavte si, že by v Nemecku po vojne naďalej vychádzali noviny s názvom Völkischer Beobachter, len by zo svojej značky odstránili hakenkrajc. Štvavé noviny, ktorých kampane, rovnako ako kampane Pravdy, končili v katových rukách... Nemysliteľné. Tu máme bolševickú spupnosť ako na dlani.

Ktovie, možno práve preto, že novembrová revolúcia bol obyčajný podvod, stále cítia potrebu to nejak zakryť. Z toho pohľadu je používanie tohto názvu vlastne celkom logické. Po tzv. prevrate som si však povedal, že takéto noviny, z ktorých kvapká krv nevinne popravených ľudí, už nechytím do rúk. No občas mi niektorý známy pošle nejaký článok z Pravdy po internete, no a keď si už dal tú námahu, tak doň väčšinou aj nakuknem. Tak to bolo aj s nenávisťným článkom o Matici slovenskej z 5. mája. Tu človek hneď zistí, že naša gottwaldovská mlad' sa prakticky vôbec nezmenila, ešte aj slovník má stále ten istý, iba s drobnými mutáciami, keď napríklad z buržoázných nacionalistov hravo prejdú na nacionalistov či z titoizmu na mečiarizmus. A keďže KSS tu zakladali najmä českí súdruhovia, aj ich tlačovému orgánu sa nejaká záhadne darí celý čas zachovávať protislovenské pozície. Veď aj po novembrovej inscenácii ešte dlhý čas tam musel šéfredaktorovať soudruh spoz Moravy, dokonca aj keď sme sa už osamostatnili. A okrem protislovensky naladenej základnej stupnice aj v iných veciach zachovávajú staré dobré pesničky.

■ NENÁVISTNÁ KAMPAŇ

Rovnako ako stará zostava aj tí noví z duše neznášajú pluralizmus.

Veď to by mohol písať niekto ináč, ako je jediná, zjavená a neoddiskutovateľná pravda, ktorej majiteľmi už aj podľa názvu sú naše dobre známe noviny. Pre týchto ľudí je akýkoľvek pluralizmus nepripustný. Ich ideologické a historické lži to jednoducho neznesú, lebo potom sa roztlapajú ako sneh na slnku. Veď aj keď si pozvú na spestrenie svojej fádnej stravy napríklad nejakých historikov, môžu to byť výlučne iba súdruhovia z osvedčenej zostavy starých komunistov, zakalených tvrdou prácou pre potreby strany.

Posledná kampaň proti Matici slovenskej, a najmä proti Slovenským národným novinám je typická nenávisťná kampaň bolševička, ktorá neznesie, žeby niekto mohol mať iný názor, či nedajbože si nepovysil na jeho klamstvá. A najmä, že ho má kde povedať! Veď to je pre nich už úplná katastrofa! Toľko práce si predsa dali s glajchšaltovaním všetkých médií, takže akákoľvek medzera, aj keď malá, v tomto priam totalitnom systéme tlače ich privádza do zúrivosti. Také niečo nemajú jednoducho v génoch. Mimochodom, táto kampaň našich proletárskych internacionalistov, teraz už len internacionalistov, historicky veľmi štýlovo zapadá do ich predošlých kampaň – či už proti buržoáznym nacionalistom alebo do kampane za zrušenie slovenského znaku na konci päťdesiatych rokov. Jediný pokrok, ktorý, napriek všetkému, každý musí za tie dlhé desaťročia privítať, je hádam ten, že z novín s názvom Pravda už nekvapká krv. Ale zato oveľa výdatnejšie z nej kvapkajú jedovaté sliny. Ak priamo nestriekajú. Po dlhoročných skúsenostiach s nimi však už toľko vieme, že so slinami plnými žilce sa polemika viesť nedá, tak ako sa nedá diskutovať s nenávisťou a rasizmom. Kto si chce zachovať aspoň základnú duševnú hygienu a čistotnosť, vie, že tu už pomôže jediné: nechytať tieto noviny do rúk. Ani v rukavičiach.

A ešte niečo: bežný občan si pri tom každodennom zhone, ktorý mu pripravili staré kádre, keď sa premenovali na kapitalistov, ani akosi nestihol všimnúť, že s odstránením hrôz mečiarizmu sa nám nejaká záhadne vytratila aj pluralita tlače. Konkrétne denníkov. Takže ani sám nevie, ako sa vlastne ocitol v poli porazených. Preto si nezaškodí pripomenúť veľmi poučné slová Oswalda Spenglera: „Cnosť porazených je trepezlivosť, nie rezignácia.“

Situácia okolo Domu spisovateľov získala nový rozmer Spisovatelia stále bojujú o budovu

Alexander GOCZ – Foto: autor

Dom spisovateľov na Laurinskej ulici v Bratislave zažil svoj najväčší rozkvet v deväťdesiatych rokoch. Sídli tu ako rovnocenní spolujaditeľia dve hlavné organizácie združujúce spisovateľov. Spolok slovenských spisovateľov a Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska, pod krídla ktorej patrí šesť spisovateľských organizácií od Obce spisovateľov Slovenska, cez Spoločnosť maďarských spisovateľov na Slovensku a Slovenské centrum PEN až po Klub spisovateľov literatúry faktu. Osudy Domu spisovateľov sledujeme v našich novinách už dlhší čas. Zdá sa, že prichádza posledné dejstvo čudného zápasu o lukratívnu budovu v centre nášho hlavného mesta.

Dom spisovateľov bezplatne previedol na spisovateľské organizácie minister kultúry L. Snopko hneď na začiatku deväťdesiatych rokov. Bolo to v čase, keď Spolok slovenských spisovateľov (SSS) vystúpil z Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS). Dôvodom bolo najmä to, že vtedajšie vedenie AOSS sa postavilo negatívne k rodiacej sa slovenskej samostatnosti a vzniku Slovenskej re-

publiky. Po rôznych natáhavkách si napokon rozdelili budovu Domu spisovateľov na polovice. Čas ukázal, že to bolo prezieravé.

■ PLODNÉ ROKY

Po rozdelení budovy to vyzeralo pre spisovateľov celkom nádejne. Postupne sa sem presťahovali redakcie všetkých spisovateľských periódik, konkrétne Literárneho týždenníka,

časopisu pre mladú literatúru a umenie Dotyky, Romboidu a Revue svetovej literatúry. Svoje sídlo tu malo aj novozaložené Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov. Na štyroch poschodiach Domu spisovateľov to žilo literatúrou, v zasadačke na piatom poschodí aj v Klube spisovateľov vsuteréne literárnymi aktivitami a aj napriek stavu budovy, ktorý už vtedy nebol práve ideálny, sa zdalo, že v centre Bratislavy je miesto, kde sa kreuje slovenská kultúra. Musíme si uvedomiť, že aspoň do polovice deväťdesiatych rokov nebol štát prostredníctvom Ministerstva kultúry taký macošský k spisovateľskému stavu a literárne periodiká vychádzali v slušných nákladoch so slušným redaktorským zamestnaním, ktoré tvorili väčšinou skúsení a kvalitní spisovatelia, publicisti a literárni kritici. V tomto dneš už pomaly nepredstaviteľnom období to bolo azda do tridsať pracovníkov, medzi ktorých patrili mená ako Pavol Števíček, Peter Holka, Jaroslav Rezník, Vincent Šikula a ďalší.

Voľné kancelárie už vtedy AOSS a SSS prenajímali rôznym subjektom, najmä cestovným kanceláriám či právnickým firmám. Jednou z nich bola neskôr aj firma Arthur DS, s. r. o., zaberajúca sa okrem iného aj develo-

perskou činnosťou, čo sa neskôr ukázalo v celej kauze ako kľúčový moment. Prenájmy slúžili na podporu činnosti jednotlivých spisovateľských organizácií a všetko sa zdalo byť v poriadku. Niekedy okolo roku 2010 začali silnieť hlasy, spočiatku najmä zo strany AOSS, že budova začína byť v havarijnom stave. Vzápätí sa objavili náznaky, že jediným možným východiskom je budovu prenajať, a to správcovskej firme – už spomínanej eseročke Arthur DS.

■ ZÁKULISNÉ ŤAHY

Situácia sa vyhrotila v lete 2012, keď zástupcovia dvoch spisovateľských subjektov, teda SSS a AOSS – Pavol Janík a Braňo Hochel – podpísali s firmou Arthur DS zmluvu o prenájme Domu spisovateľov. Neštandardné bolo však to, že zmluva znela na desať rokov s opciou na ďalších dvadsať rokov, čo sa prakticky rovnalo predaju budovy. Ešte neštandardnejšie však bolo to, že sa členská základňa o zmluve dozvedela, až keď bolo po všetkom. Zdvihla sa vlna odporu najmä zo strany Slovenského centra PEN a z členskej základne SSS. V prípade Spolku slovenských spisovateľov to napokon vyústilo na členskom zhromaždení k odvolaniu starého vedenia a k voľbe nového, ktoré sa zaviazalo hľadať východiská, ako budovu pre spisovateľov zachrániť. Začali sa právne analýzy a hľadanie spôsobu, ako pôvodnú, pre spisovateľov krajne nevýhodnú zmluvu zrušiť. Medzitým sa predsedom AOSS stal Ľubomír Belák. Ten dostal od zástupcov jednotlivých spisovateľských organizácií združených v AOSS mandát budovu, teda jej polovicu, predať. Podľa zákona ponúko AOSS budovu na predaj najprv MK SR, ktoré však pre údajný nedostatok finančných prostriedkov na kúpu nereflektovalo. Vzä-

päti 29. apríla 2014 AOSS podpísalo kúpno-predajnú zmluvu s už spomínanou eseročkou Arthur DS a následne boli zmeny zanesené 5. mája do katastra nehnuteľností. Čudné na celej veci je to, že napriek úsiliu SSS využiť svoje predkupné právo na polovicu budovy, ktorej sú spoluvlastníci, AOSS na ich snahu nereagovala. Ešte čudnejší je však fakt, že práve 29. apríla, teda hneď po podpísaní kúpno-predajnej zmluvy s AOSS, firma Arthur DS založila svoje aktíva a pasíva firme VP Epsilon, s. r. o. Vyzerá to tak, že Dom spisovateľov na Laurinskej ulici mení (spolu) majiteľa vo veľmi rýchлом tempe, pričom sa objavili informácie, že posledne menovaná firma má blízko k istej silnej finančnej skupine.

■ NEISTÁ BUDÚCNOSŤ

Vedenie SSS sa rozhodlo konať a 14. mája podalo prostredníctvom svojho právneho zástupcu návrh súdu na predbežné opatrenie, ktoré by zneplatnilo predaj, a tým aj spomínaný zápis do katastra nehnuteľností. Trvá na svojom predkupnom práve a verí, že súd rozhodne v prospech Spolku slovenských spisovateľov, ktorý bude mať v blízkej budúcnosti svoje členské zhromaždenie v Trnave. Ako nás informoval predseda SSS Miroslav Bielik, jedným z hlavných bodov programu bude práve osud budovy Domu spisovateľov. Spolok sa totiž za nijakých okolností nechce budovu vzdať a má pripravený plán na jej revitalizáciu. Dokonca si našiel aj partnera, ktorý by mu pomohol obnoviť knižkupecký s librom na prízemí Domu spisovateľov, ktoré je dnes premenené na butik s čudným textilom, absolútne sa nehodiaci do tejto turistami najnavštevovanejšej časti centra Bratislavy. Vývoj celej kauzy tak vstupuje do finále a my vás budeme o jej priebehu informovať.

Osobnosti Gemera-Malohontu

Peter Dragijský: Slováci tohto kraja, Eko – konzult, 2014

KNÍHA TÝŽDŇA

PETER DRAGIJSKÝ

SLOVÁCI tohto kraja

Osobnosti
Gemera – Malohontu,
ktoré pozdvihli
Slovensko

Nielen našim krajanom zo šireho krásneho Gemera, ale všetkým čitateľom našich Slovenských národných novín môžeme s radosťou oznámiť, že konečne po dlhom úsilí vyšla publikácia Slováci tohto kraja – Osobnosti Gemera-Malohontu, ktoré pozdvihli Slovensko.

Autorom je obetavý člen a spoluorganizátor rôznych matičných akcií, a najmä vedúca osobnosť realizácie a odhaľovania pamätníkov našich národných dejateľov pochádzajúcich z Gemera Peter Dragijský. Táto 216-stránková, nielen faktograficky, ale aj fotograficky bohatá kniha názorne dokumentuje neúchajúce snahy matičných dobrovoľníkov pripomínať si diela a životy veľikánov – rodákov z Gemera. Azda nijaký iný kraj nedaroval Slovensku toľko tvorivých osobností ako práve Gemer. O tom svedčí aj projekt iniciovaný autorom tejto knihy, v rámci ktorého boli v roku 2006 odhalené busty Michala Miloslava Bakulíného a Jána Francisciho Rimavského na Námestí Š. M. Daxnera. O rok neskôr boli 21. decembra 2007 slávnostne odhalené busty ďalších piatich národovcov – Petra Kellnera Hostinského, Ľudovíta Kubániho, Jána Bottu, Terézie Vansovej a Ivana Kraska. V Aleji dejateľov pribudla aj socha Pavla Emanuela Dobšínskeho, ktorú slávnostne odhalili 21. októbra 2010. Bez toho, aby sme si tieto osobnosti pripomínali, by sme mohli na to všetko ľahko zabudnúť. A práve z nich musíme čerpať sily a poučenie. Autor v publikácii nepamuje len rodiská a pamätníky dejateľov, ale súčasne podáva i živý dôkaz toho, čo dokáže urobiť zopár obetavých a pracovných ľudí. Vo svojom vlastnom voľnom čase, za svoje vlastné peniaze, neraz bez akejkoľvek alebo len symbolickej finančnej podpory zo strany štátnych inštitúcií, len svojou vytrvalosťou, neodbytnosťou, svojou vlastnou vôľou, z úcty k predkom, z lásky k svojmu rodnému kraju.

(mab)

MEDAILÓN

Málokterá herečka sa tak natrvalo zapísala do povedomia naprieč generáciami ako Zdenka Studenková. Žena obdivovaná od sedemdesiatych rokov až do dnešných dní, silná tvorivá osobnosť, ktorá si vždy stála za svojím cieľom a ktorú dnes rešpektuje dokonca aj bulvár. Skrátka herečka, akých sa v danej generácii rodí len zopár.

Anjel s múzou v tele

Zdenka Studenková sa narodila 19. mája 1954 v Bratislave v rodine, ktorú si komunistický režim vzal do vo svojho hľadáča, a teda mala problémy s pokračovaním na strednej škole. Najschodnejšou sa ukázala

Stredná umelecko-priemyslová škola v Bratislave, kde vyštudovala odbor fotografia. Po jej skončení sa rozhodla pre hereckú dráhu a prihlásila sa na VŠMU. Po jej absolvovaní v roku 1977 sa stala členkou činohry Novej scény a rok na to už vstupuje v SND, ktorého členkou je dodnes. Stala sa uznávanou a veľmi populárnou herečkou nielen na Slovensku, ale aj v Česku. Schopnosť prispôbiť herecký prejav požiadavkám nielen divadelných, ale aj filmových či televíznych režisérov jej umožnila raketový štart vo všetkých spomínaných oblastiach. Je niekoľkonásobnou držiteľkou ocenenia OTO (Osobnosť televíznej obrazovky) a celkovým počtom osem trofejí – šesťkrát v kategórii Herečka a dva razy ako absolútna víťazka – je najúspešnejšou účastníčkou v histórii tejto diváckej ankety vôbec.

Jej herecká bravúra prenikla aj za rieku Moravu a českí filmoví režiséri si ju nezriedka vybrali pre stvárnenie svojich umeleckých zámerov. Aj pre českého diváka sa nezabudnuteľnou stala vo filme *Anděl s ďáblom* v tele a v jeho pokračovaní *Anděl svádí ďábla*. Hrala i v kultovej komédii *S tebou mě baví svět*, ktorá bola ocenená ako najlepší film tohto žánru v československej filmovej tvorbe za posledných tridsať rokov. Stále šarmantná a reprezentatívna herečka nedávno oslávila životné jubileum. Želáme jej ešte veľa tvorivých úspechov.

Peter JÁNOŠÍK

HUMORESKA

„Ryba bola čerstvá. Až som sa obľúbila. Dva razy som si naložila. Nie, tri razy. Museľa som si potom odbehnúť. Aj ty si si naložil trikrát. Tretí raz si si však dal oveľa menej než prvý dva razy, zatiaľ čo ja som si dala omnoho viac...“ Nejde o konverzáciu z jedálne psychiatrie. Čítali ste časť dialógu z hry Eugena Ionesca *Plešatá speváčka*. Takto sa privráva manželka manželovi. Autor vložil do úst postáv väčšinou vety z učebníc cudzích jazykov, ktoré by nám ani vo sne nenapadlo použiť v reálnom živote. Hru premiérovali v roku 1950 a o šesťdesiatštyri rokov

sa objavil jej druhý diel, dovedený do ešte absurdnejšej frašky. Volá sa *Bradatá speváčka*. Conchita Wurstová vyhrala Veľkú cenu Eurovizie v Dánsku. Vybojoval(a) pre svoju vlasť Rakúsko právo usporiadať ďalší ročník

chitu Wurstová. S bradatou ženskou identitou Conchity Wurstovej už predtým vystupovala ako spracovateľka rýb v programe *Die härtesten Jobs Österreichs* (Najťažšie zamestnanie v Rakúsku) či v púštnej rea-

a krajšie na obrazovke. V bohatnej histórii súťaže sa kedysi za výstrednosť považovalo to, ak na viedenské javisko v roku 1967 vbehla bosá britská speváčka Sandie Shaw. Z uvoľneného vystúpenia vyžarovala ne-

metalová skupina Lordi svojím oblečením a spevom predznamenaná novú éru, ktorú teraz otvorila bradatá speváčka z fabriky na ryby. Lebo na budúci rok v Rakúsku sa budú diať iné veci. Vyhrá spevák, ktorému namiesto nosa narástol ukazovák, nemá uši, ale chodidlá, a spievať bude len očami. Druhý skončí Venušian, ktorého Američan George Adamski v knihách z päťdesiatych rokov 20. storočia opísal: „Krása jeho tvarov prekonalva všetko, čo som dovtedy videl.“ Na treťom mieste zostane kompromis s predchádzajúcimi dvomi možnosťami. Budem to ja. Nová éra sa začne. Schizofrénia médií konečne dorazí ľudstvo.

Milan ZEMO

Plešatú speváčku nahradila bradatá žena

a pre organizátorov obrovskú šancu nesmierne dobre si namastiť vrecká.

Po svetovom úspechu, keď Rakúšan presvedčili celý svet, že Adolf Hitler bol Nemec, sa naším susedom podaril ďalší husársky kúsok. Dali svetu Thomasa Neuwirtha, ktorý sa mení na pódium na bradatú speváčku Con-

chity Wurstovej. S bradatou ženskou identitou Conchity Wurstovej už predtým vystupovala ako spracovateľka rýb v programe *Die härtesten Jobs Österreichs* (Najťažšie zamestnanie v Rakúsku) či v púštnej rea-

lity show nemeckej stanice RTL *Wild Girls* (Divoké dievčatá). Je jasné, že na víťazstvo v tomto speváckom paškvile mala dostatočnú kvalifikáciu. Sprofanovaná súťaž za posledné roky nijaký spevný hit svetu rádiu nedala. Zmenila sa na bohupustý peňažný cirkus, kde zákulisie chápadlami dusí všetko normálne

falšovaná radosť zo spievania. Súťaž nežnou piesňou *Puppet on a String* s prehladom vyhrala. Z pesničky bol celosvetový hit a predalo sa jej štyri milióny platní. No v roku 2006 vyhralo Euroviziu komando prišer z Fínska. Na scénu vbehli strašidlá takého rozsahu, že by vystrašili Ilju Muromca aj Batmana. Heavy

NA MARGO

Hlavný princíp Hippokratovej prísahy, ktorú som zložil po skončení štúdia medicíny – chrániť život zdravých a urobiť všetko na prospech navrátenia zdravia chorým – som sa snažil zachovávať počas celej svojej lekárskej praxe. Súčasne som bol svedkom toho, ako sa spoločnosť pokúša tieto princípy pošliapať. Tieto tendencie neboli a nie sú ničím novým.

Zdravie nie je tovar

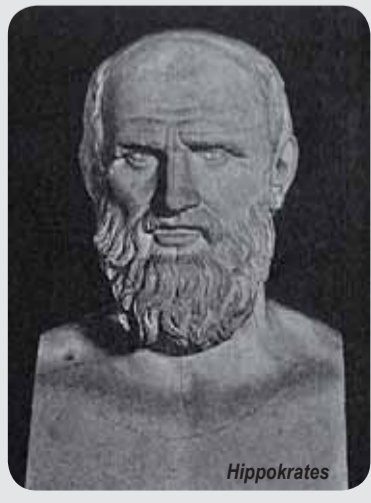
Od konca 18. storočia sa začali objavovať spolu s mohutným rozvojom prírodných vied aj nové názory a filozofické úvahy o oslobodení človeka zo zajatia tradičných princípov, hlásaných aj v Hippokratovej prísaha. Za jeden z podstatných dôvodov šírenia takýchto názorov treba považovať devalváciu klasických hodnôt a morálne škody vyvolané prvou a druhou svetovou vojnou. Cena ľudského života klesla. Túžba po hmotnom blahobyte zvíťazila nad tradičnými hodnotami našej kultúry. Základné životné skúsenosti človeka – byť zdravý, ochorieť a liečiť sa – boli zvlášť v časoch veľkých zmien takýmito bludmi vždy silno postihnuté.

Predovšetkým vo vyvinutých krajinách dochádza k ekonomizácii zdravotnej starostlivosti. Jej zástancovia argumentujú najmä tým, že rozvojom moderných preventívnych, liečebných a diagnostických prostriedkov – oproti minulosti – táto starostlivosť podstatne zdražela. A čo oproti minulosti nezdraželo? Azda autá, lietadlá, energia, tanky, bombardéry? Politici poukazujú na to, že prostriedky, ktoré vlády vyčlenia v rozpočtoch na zdravotníctvo, nestačia na pokrytie zvýšených nákladov. Všetci jednohlasne volajú: Treba šetriť! Nemám nič proti tomu, aby sa pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti neplýtvalo zbytočne prostriedkami, ale šetriť za každú cenu, šetriť na úkor chorého sa prieči lekárskej i všeobecnej morálke.

Obludný argument, že zdravie je tovar ako každý iný, nemá nič spoločné s Hippokratom.

V súčasnosti nestúpa iba cena liekov a lekárskeho prístrojov. Podstatne rýchlejšie stúpajú ceny prostriedkov, ktoré slúžia výlučne na zabíjanie a mrzačenie ľudí. Bol som priamym svedkom toho, ako počas bojových operácií trpelo civilné obyvateľstvo. Kto videl deti zabitú alebo poranenú pri bombardovaní, alebo dokaličené výbuchmi nášlapných mín, ten mi dá iste za pravdu. Nik ma nepresvedčí, že zdravie je tovar ako každý iný, a spolu so starým gréckym učiteľom lekárov si myslím, že by sa nemalo šetriť, keď ide o zdravie – ale najmä pri výrobe zbraní.

Z myšlienok (pv)

Hippocrates

Profesor Karol Virsík zostane jedným z najhodnotnejších Slovákov

Otec boja proti tuberkulóze

Peter VALO — Foto: autor

Vari nikdy nezabudnem na chvíľu, keď ma v Klube spisovateľov oslovil priateľ Ladislav Ťažký, či by som nepomohol profesorovi Virsíkovi napísať životopisný román. Vďaka tomu som sa ešte viac zblížil s pánom profesorom a počas poldruhuročnej spolupráce na románe *Odchádzam s Hippokratom* som mal tú česť prežiť život jedného z najhodnotnejších Slovákov, ktorým Karol Virsík nesporne navždy ostane.

Spolu s Jánom Chryzostomom kardinálom Korcom. Karol Virsík vpravo.

Karol Virsík sa narodil v Malackách za cisára pána – 21. augusta 1915. Jeho otec bol bankový úradník, ale rodina žila na hranici „finančných suchôt“. Keď chcel Karolov otec poslať deti na štúdiá, musel si vypomáhať sprostredkovaním predaja uhlia. Najmladšiemu Karolovi pomohol o sedem rokov starší brat Július, ktorý sa najprv postaral o to, aby ho prijali na bratislavskú reálku a neskôr zariadil jeho prestup na Masarykovo gymnázium. Karol spolu s pátom Osvaldom založil v Malackách skauting. Pri letných táboroch pochytil od okresného lekára MUDr. J. Straku základy prvej pomoci. Tu sa začala kryštalizovať jeho celoživotná láska k chorému či poranenému človeku. Karol chcel študovať medicínu. Otec trval na tom, aby sa zamestnal. Vtedy vstúpil do sporu brat Július, ktorý vyhlásil, že výdaje na bratovo štúdium bude platiť on.

■ ŽIAK PROFESORA CHURU

Počas štúdia medicíny Karol Virsík obdivoval koncepčne mysliace lekárske osobnosti, akou bol profesor Alojz Ján Chura. Zakladateľ slovenskej detskej pediatrie mal bohaté skúsenosti zo zahraničia. Mladého študenta zaujal svojimi koncepčnými riešeniami, ako bolo systematické očkovanie proti záskrtu alebo založenie liečebného ústavu detskej tuberkulózy v Lučivnej či zdravotného zariadenia pre telesne postihnuté deti v Bratislave pri Červenom moste. Pri Churovi pochopil význam prevencie a súvislosť ochorenia a liečby so sociálnym zázemím pacienta.

Karol Virsík skončil štúdium, keď sa nad Európou sťahovali vojnové mraky. So spolužiakmi na internáte Svoradov privítal vyhlásenie prvej Slovenskej republiky 14. marca 1939. Keď ju po pár dňoch prepadli na východe maďarské vojská, dostal povolávací rozkaz. Neskôr ho poslali na východný front. Spolu so skvelým chirurgom Šimonom Oma-

níkom robili celých deväť mesiacov zázraky. Vo frontových podmienkach sterilizovali v hrdzavom lavóre zopár skalpelov. Operácie bežali jedna za druhou a rany sa zázračne hojili. Pričom stihli pomáhať aj ukrajinským civilistom, za čo ich vyšetřovala nemecká komisia. Karol si z frontu priniesol obrovské skúsenosti a denník, ktorý sa neskôr stal základom autobiografického románu *Odchádzam s Hippokratom*.

■ TBC – STÁLÝ PROTIVNÍK

Po návrate z frontu nastúpil ako bezplatný externý lekár za byt a stravu k prednostovi I. internej kliniky Lekárskej fakulty Slovenskej univerzity profesorovi MUDr. Emanuelovi Filovi. Odtiaľ prešiel na infekčné oddelenie. Hlavným problémom bol postrach tej doby – tuberkulóza. Aj preto sa tomuto oddeleniu iní lekári vyhýbali. Pri docentovi Kollárovi si osvojil aplikovanie vtedy jedinej účinnej liečebnej metódy, ktorou bol „umelý pneumotorax“.

Po odchode docenta Kollára poverili vedením nepopulárnej kliniky Karola Virsíka. Na fronte si vycibril schopnosť improvizácie. Od profesora Churu sa naučil koncepčnému riešeniu problémov. To boli základy pre jeho úspešný boj s touto nebezpečnou infekčnou chorobou.

Tuberkulózu boli premorení najmä vysokoškólcami. Virsík usúdil, že najúčinnjšou formou boja bude prevencia a včasné zistenie ochorenia. Na rektorátoch presadil, že všetci študenti museli každoročne absolvovať vyšetrenie. Bez pečiatky od lekára ich nezapísali do ďalšieho ročníka. Vďaka prevencii a včasnej liečbe sa nárast ochorenia zastavil a začal klesať. Na študentskej vzorke už v časoch prvej Slovenskej republiky otestoval a vytvoril funkčný systém, ktorým sa po vojne podarilo takmer zlikvidovať túto chorobu.

■ BUDOVANIE ÚSTAVU

Na medickej fakulte prebehli po vojne politické čistky, počas

ktorých vyhňali všetkých profesorov. Medzi nimi aj profesora Churu. Nie je bez zaujímavosti, že papaláši, ktorí ho vyhodili, chodili potom za ním s chorými deťmi do Trenčína. Po vojne sa obracali kabáty. Lekári, ktorí sa počas prvej Slovenskej republiky vďaka vplyvným známostiam vykrútili z východného frontu, sa teraz pričínili o to, aby zo školy vyletel aj Karol Virsík, len za to, že dostal povolávací rozkaz. Zamietli mu aj žiadosť o súkromnú prax lekára pre tuberkulózu. Vtedajší mocipáni museli nakoniec toto rozhodnutie zmeniť, lebo z ich päťolizačov a Virsíkových nepriateľov sa nechcel nikto stretávať denne s touto nebezpečnou infekčnou chorobou.

Karol Virsík v Bratislave začal s bojom proti tuberkulóze v povestných „tuberáckych barakoch“. Neskôr v roku 1952 mu ponúkli novú príležitosť. Dali mu k dispozícii kláštor v Podunajských Biskupiciach. Bola to stará barabizna bez vodovodu a kanalizácie. V čase dažďov zaplavili park a chodníky splašky zo žump. Tu mal vytvoriť tuberkulózný dispenzár. Iný by po takejto ponuke ušiel. Večný optimista Karol Virsík s úsmevom hovorieval: „Keď mi chceli ublížiť, netušili, že mi robia dobre.“ Každá prekážka len zmobilizovala jeho úsilie. V starom kláštore dokázal, že nikdy neprestal byť frontovým lekárom. V bojových podmienkach, doslova „za pochodu“ vybudoval z ničoho jednu z najlepších slovenských nemocníc. Postupne pristavoval oddelenia, kde mohli na vysokej úrovni riešiť všetky problémy pacientov s tuberkúlozou a inými pľúcnymi chorobami. Neskôr tu vznikol Národný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb. Vo Virsíkovvej nemocnici vládla rodinná atmosféra. Riaditeľ bol prajným manažérom lekárskeho osudov. Napriek „železnej opone“, ktorá oddeľovala od zvyšku sveta krajiny sovietskeho bloku, vytváral pre svojich leká-

rov cestičky, aby sa mohli zoznámiť s najnovšími svetovými objavmi.

■ MNOŽSTVO PRVENSTIEV

Riaditeľ Virsík hovorieval svojim doktorom: „Bežte dopredu a robte! Keď bude treba, my peniaze nájdem. Len vy musíte byť prví!“ A vždy splnil, čo prisľúbil. Tak sa v Podunajských Biskupiciach objavili nové prístroje, aké v iných nemocniciach ešte nemali. Práve vo Virsíkovom špitáli sa zrodili základy nového odboru – klinickej epidemiológie, ako aj štúdia ochorení prenášaných zo zvierat. Na biskupickej chirurgii predviedol v roku 1964 primár MUDr. Štefan Dobrota prvú mediastinoskopiu. Primár Milan Obšitník začal ako prvý v bývalom Československu litolapaxiou odstraňovať obličkové kamene. V roku 1991 sa tu uskutočnila prvá laparoskopická operácia žlčníka na pôde Č-SFR. V roku 1992 tu urobili prvú videotoroskopickú resekciu pľúc a v roku 1994 prvú videotoroskopickú resekciu tymómu. Neskôr tu primár Svetozár Haruštiak v spolupráci s anesteziológom Karolom Káligom ako prví uplatnili vysokofrekvenčnú dýzovú ventiláciu pri resekciách trachey. V Podunajských Biskupiciach sa urobil kus poctivej práce, ktorá pohla naše zdravotníctvo dopredu.

■ AGENT VATIKÁNU

Centrom lekárskeho záujmu Karola Virsíka zostával pacient. Tu nerozhodovala postavenie ani politická príslušnosť. Riaditeľ nemocnice liečil v tej istej izbe otca šéfa komunistického strany Alexandra Dubčeka, ako aj disidenta a neskoršieho kardinála J. CH. Korca. Profesor Virsík dokázal zmeniť aj osud týraného slepého chlapca, ktorého náhodne stretol na ulici...

Karol Virsík vedel pre svoje dieľo ziskávať a spájať ľudí. Tí vplyvnejší neraz výrazne pomohli k jej rozvoju. Úspechy plodili závisť. Pohon na Virsíka pokračoval. Kým ho jedni vysokopostavení komunisti chceli zničiť, iní, čo verili v jeho kvalitu, urobili všetko pre jeho zotrvanie vo funkcii. Ich pozícia bola taká silná, že svojho riaditeľa udržali vo funkcii, aj keď mu emigrovali deti. Jeden z jeho úhlavných nepriateľov, ideologický tajomník Ludovít Pezlár, ktorého volali „veľký inkvizítor“, napísal do Virsíkových dokumentov: „Nebezpečný agent Vatikánu“ a pričínil sa o to, aby nemohol urobiť profesúru. Tú mohol Karol Virsík dokončiť až po politickej zmene v roku 1989. Prezident republiky mu udelil Pribinov kríž I. triedy.

■ ODIŠIEL S HIPPOKRATOM

Profesorovi Virsíkovia sa podarilo takmer zlikvidovať tuberkulózu. Z ničoho vybudoval skvelú nemocnicu. Sám hovoril, že hlavnou strojkyňou tohto zázraku bola jeho manželka Nittuška. Kým sa on naplno venoval práci, ona „utiahla“ rodinu so štyrmi deťmi a ešte mu pomáhala pri prekladoch cudzojazyčných odborných textov.

Karol Virsík dlho pôsobil ako hlavný odborník pre ftizeológiu a pneumológiu. Neskôr sa sústreďoval na problematiku geriatrickej. Študoval neprestal ani po odchode do dôchodku a roky robil vo svojej nemocnici šéfa etickej komisie. Veľmi ťažko niesol, keď začali z jeho nemocnice postupne ukrájať reformátorskí ministri. Jeho Národný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb zrušili v čase, keď sa začalo hovoriť o výstavbe pavilónu pre transplantáciu pľúc. Z ministerstva zdravotníctva sa stále viac razila tendencia, aby sa z pacienta stal klient. Profesor s rozhorčením hovoril, že sa za týmto slovom skrýva zvrátená filozofia prístupu k chorému človekovi. Uzdravený klient prestane prinášať peniaze, preto ho treba čo najdlhšie liečiť.

Profesor Virsík nás opustil 23. decembra 2009. Z jeho nemocnice vyšiel rad skvelých odborníkov, ktorí doteraz presadzujú princípy Hippokratovej prísahy.

Na matičnom Okrúhlym stole o postavení vedy v národnej ustanovizni Za autonómnosť vedy v Matici

Peter CABADAJ

V Martine sa 29. apríla tohto roka uskutočnil matičný Okrúhly stôl s názvom Postavenie vedy v Matici slovenskej. Účastníci prijali komuniké, v ktorom sa obracajú na vedenie národnej ustanovizne – na jej predsedníctvo a výbor MS, aby v najbližšom období venovali zvýšenú pozornosť a systematickejšie úsilie rozvíjaniu vedy v podmienkach Matice.

S tým bezprostredne súvisí vypracovanie kritérií a štatútu matičného vedeckého pracovníka (aj v jeho dobrovoľníckej forme). Účastníci Okrúhleho stola navrhli vedeniu MS, aby do 30. júna 2014 bola pripravená výzva na zverejnenie grantového programu na podporu vedeckých projektov v MS a tiež aby boli nahradení členovia komisie Grantovej agentúry MS, ktorých mandát sa skončil k 31. októbru 2013. Konkrétne pôjde o oblasti literárnej vedy a histórie, historiografie, života Slovákov v zahraničí, slovakistiky, kulturológie, politológie, národohospodárstva, národnostných vzťahov a národopisu, pričom osobitná pozornosť sa má venovať otázkam spätým s minulosťou a so súčasnosťou južného Slo-

venska, s dejinami miestnych odborov a osobností spätých s Maticou. Dotácia z matičného grantového programu bude určená na vedecký výskum, prípravu vedeckých konferencií, vedeckých a odborných seminárov, edičnú činnosť a výstavnícke aktivity. Informačné ústredie MS zabezpečí, aby bola výzva v krátkom čase zverejnená na matičných webových stránkach a v Slovenských národných novinách.

SUMA NA DOTÁCIE

Po skúsenostiach z minulého roku komuniké odporúča, aby sa v rámci grantového programu vyčlenila suma pätnásťtisíc eur. O grant sa môžu uchádzať vedecké ústavy a odborné pracoviská MS a vedecké odbory MS. Domy, oblastné pra-

coviská a miestne odbory MS majú vlastný grantový program na podporu rozvoja regionálnej kultúry. Žiadosti o poskytnutie dotácie z grantového systému na podporu vedeckých projektov posúdi a vyhodnotí rekonštruovaná odborná komisia, vymenovaná predsedom MS, do 30. augusta 2014. Vyúčtovanie všetkých schválených dotácií na vedecké projekty sa musí zrealizovať do 31. decembra 2014.

Účastníci Okrúhleho stola žiadajú Komisiu výboru MS na prípravu stanov a právnych predpisov, aby pri tvorbe nových stanov MS a programu MS užšie spolupracovala s vedeckým tajomníkom, vedeckými ústavmi a vedeckými odborníkmi MS pri zadaní postavenia a významu vedy a výskumu v základných matič-

ných dokumentoch, pričom musí byť rešpektovaný Zákon č. 68/1997 Z. z., teda zákon o Matici slovenskej, najmä jeho paragrafy 2 a 3.

ZA AUTONÓMNOSŤ VEDY

Pri novele stanov MS je ďalej potrebné zaručiť autonómne postavenie vedy v MS aj na základe výberových konkurzov pri jej organizačnom a personálnom zabezpečení. Pri kreovaní postu vedeckého tajomníka by sa mali uplatniť prvky samosprávy vedeckých odborov ako špecifickej zložky matičného hnutia.

Účastníci Okrúhleho stola sa ďalej vyslovovali k problematike vybudovania vedeckej knižnice MS, konštituovania Vedeckej rady MS, spolupráce vedného ústredia a vedeckých odborov MS, ako i k potrebe etiky vo vedeckom bádaní. Náležitá pozornosť by sa mala sústreďiť aj na výkazy a evidenciu vedeckej činnosti MS v rámci bibliografických a citačných štandardov, čo by sa odrazilo v možnosti perspektívy akreditovania matičných vedeckých ústavov v rámci procesu akreditácie vedeckých pracovísk orgánmi Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Pravda sa navzája do praktík, ktoré do edičnej praxe zaviedli súdruhovia Je zbytočné vyzývať ich na objektivnosť

Peter DUBOVSKÝ, Miestny odbor Matice slovenskej v Žiline

Chcel by som reagovať na článok Lucie Krbatovej o Matici slovenskej, ktorý uverejnili v denníku Pravda 6. mája 2014. V tomto pomerne obsiahlom texte sa vyskytuje relatívne veľa nepresností až zavádzajúcich tvrdení. Začnem teda po poriadku.

V úvode autorka tvrdí, že v súčasnosti o Matici slovenskej veľa nepočuť. Je to veľmi problematické a ešte dosť diskutabilné tvrdenie. Isteže, ak človek siaha po denníku Pravda a aj po niektorých ďalších, vychádzajúcich na súčasnom slovenskom mediálnom trhu, veľa sa toho o Matici slovenskej nedozvie. Bolo by určite zaujímavé hľadať odpoveď na otázku, prečo to tak je. Lenže samotná Matica vydáva svoj vlastný týždenník pod názvom Slovenské národné

noviny, z ktorých sa čitateľ môže o Matici dozvedieť pomerne veľa zaujímavých informácií – trebárs z aktuálneho matičného diania. Zistí potom, že Matica slovenská nie je nijaká „prispatá verejnoprávna inštitúcia, financovaná navyše z nášho štátneho rozpočtu“.

Ďalšie z tvrdení je už doslova poplávavé až zavádzajúce. Ide o tzv. „odhalenie“ denníka Nový čas z augusta 1996, že v matičnej tlačiarňi Neografia sa tlačili pornografické ča-

sopisy. Skutočnosť v tomto prípade bola taká, že v období komunistického totalitného režimu, keď bola Neografia národným, neskôr štátnym podnikom, a nie matičným majetkom, sa skutočne tlačili niektoré pornografické časopisy. A nielen tie. Tlačila sa tam pre zmenu aj Svätá Biblia, a to pre britského objednávateľa. Jednoducho povedané, niekdajšia edičná prax Neografie neohľadela na to, čo sa tlačí, len keď to bolo dobre zaplatené, navyše v tvrdých devízach. Tak sa stalo, že

v totalitných rokoch sa tam tlačili aj pornografické časopisy, samozrejme určené výlučne pre západný trh. Po vytlačení boli tieto časopisy uložené pod prísny colný dohľadom do kontajnerov, tie boli zaplombované a rýchle expedované na Západ. Podobne sa to dialo aj s výrobou Biblie pre Veľkú Britániu. Keď sa začiatkom deväťdesiatych rokov vrátila matinská Neografia opäť do vlastníctva Matice slovenskej, bol výroba pornografických časopisov urobený rýchly a rázny koniec. Bolo by preto namieste, keby autorka v spomenutom denníku uverejnila aj opravu nepresných až zavádzajúcich tvrdení. A bolo by v súlade s novinárskou etikou, aby jej to vedenie Pravdy umožnilo, a to aj napriek tomu, že na slovenskom mediálnom trhu je akýmsi „dobrým“ zvykom najmä kopať či navádzať sa do Matice slovenskej a vôbec spochybňovať význam jej existencie.

Veľmi úspešný výstavný projekt prišiel z Ríma aj na Slovensko Z Vatikánskych múzeí do Bratislavy

Peter MULÍK

Počas celého minulého roka sme si pripomínali 1 150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda. Slovenské národné múzeum a Archeologický ústav SAV v Nitre v spolupráci s Veľvyslanectvom SR pri Svätej stolici a MMK SR pripravili výstavu pod názvom Sv. Cyril a Metod – patróni Európy. Najstaršie doklady kresťanstva na Slovensku.

Túto reprezentačnú výstavu najprv uviedli v priestoroch Vatikánskych múzeí v Ríme začiatkom roka. Pre slovenské múzejníctvo predstavuje tento výstavný projekt významný úspech, pretože Vatikánske múzeá patria medzi najviac navštevované múzeá sveta. Bratislavský hrad je po Ríme druhým miestom, kde si verejnosť bude môcť pozrieť archeologické nálezy zo slovenského územia a literárne pamiatky od rímskej doby po stredovek, ktoré súvisia s kristianizáciou Slovenska.

Na domácej pôde v blízkosti odkrytých základov veľkomoravskej baziliky v predsáli Rytierskej siene od 21. februára do 6. júla 2014 je expozícia unikátnych artefaktov celoeurópskeho historického významu. Patria k nim pozlátané plakety a

zvon z hradiska v Bojnjej, ranostredoveké krížiky a korpusy alebo Nitriansky evanjeliár – najstaršia zachovaná kniha na Slovensku. Zbierkové predmety na výstavu požičalo viaceré slovenských múzejných inštitúcií. Okrem originálnych zbierkových predmetov sú na výstave predstavené aj makety sakrálnych objektov z predcyrilo-metodských a cyrilo-metodských čias, ktoré boli rekonštruované na základe archeologických poznatkov a sú vymodelované do trojrozmerných podoby práve pre túto výstavu. Panelová časť výstavy priblíži návštevníkom Slovensko ako staré kultúrne územie christianizované vo veľmi skorom období.

Matičari si opäť pripomenuli pamiatku na profesora Daniela Rapanta Zakladateľ modernej historiografie

(pm)

Matica slovenská v Holiči si každoročne pripomína jedného z najväčších akademikov, prof. Daniela Rapanta. Bolo to presne pred sto sedemástimi rokmi, keď sa tu narodil, a dvadsaťšesť rokov ubehlo odvtedy, ako nás opustil tento najvýznamnejší novodobý historik, zakladateľ modernej historiografie, rektor Slovenskej univerzity (dnes Univerzity Komenského v Bratislave), ktorý snívaj svoj večný sen na Národnom cintoríne v Martine.

Na pietnom akte prítomných občanov a zástupcov politických strán a hnutí zástupca Matice slovenskej Pavol Mihál. Po úvodných slovách slávnostný program obohatila báseň Mária v podaní pani Terézie Kovárikovej. Spomienka na tohto významného člena slovenského národa, jedného z najväčších akademikov mesta Holič sa konala 17. apríla pred evanjelickou farou v jeho rodnom Holiči.

Pred sedemástimi rokmi sa v meste Holič a v meste Skalica uskutočnili kultúrne a vedecké podujatia pri príležitosti storočnice jeho narodenia. Ich súčasťou bolo aj odhalenie pamätnej tabule na evanjelickej fare, pri ktorej sa každoročne koná spomienka na tohto

významného historika. Pavol Mihál v krátkosti predniesol životný príbeh Daniela Rapanta. Následne sme sa mu na znak úcty poklonili pred pamätnou tabuľou.

P. MIHÁL, člen výboru MS

VÝBEROVÉ KONANIE

Obsadzované miesto: RIADITEĽ FINANČNO-EKONOMICKÉHO ÚTVARU MS

Finančno-ekonomický útvar MS, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Náplň práce: riadi FEÚ, pričom dbá na dodržiavanie právnych predpisov v účtovnej, mzdovej a rozpočtovej oblasti. Vypracúva návrh rozpočtu MS a priebežne kontroluje jeho plnenie. Vypracúva ročnú správu o hospodárení MS. V spolupráci s Ministerstvom kultúry SR pripravuje návrh zmluvy o účelovej dotácii zo štátneho rozpočtu. Organizuje, riadi a vedie účtovnú evidenciu, spracúva ročnú účtovnú uzávierku a daňové priznanie. Plní ďalšie úlohy vo finančno-ekonomicko-vedeckej oblasti.

Termín nástupu: dohodu

Požiadavky na uchádzača:

- vysokoškolské vzdelanie II. stupňa
- riadiace a organizačné schopnosti
- znalosť práce s PC (kancelárske programy na používateľskej úrovni)
- samostatnosť, komunikatívnosť, spoľahlivosť, zodpovednosť

- koncepčný prístup k riešeniu úloh, vyrovnaný postoj k pracovnému zaťaženiu, profesionalita, analytické schopnosti
- ovládanie príslušných zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich s danou problematikou

Informácie pre uchádzača: Pisomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace, písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov treba na účely výberového konania zaslať najneskôr do 31. 5. 2014 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, pod značkou: VK – FEÚ MS

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová
Telefón: 043/401 28 20

Obsadzované miesto: RIADITEĽ TECHNICKO-INVESTIČNÉHO ÚTVARU MS

Technicko-investičný útvar MS, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Náplň práce: riadi TIÚ, pričom dbá na dodržiavanie právnych predpisov v oblasti nakladania s majetkom. Vypracúva návrh hospodárenia s majetkom. Organizuje, riadi a vedie evidenciu majetku. Zabezpečuje chod a prevádzku budov MS. Plní ďalšie úlohy v majetkovo-ekonomicko-vedeckej oblasti.

Termín nástupu: dohodu

Požiadavky na uchádzača:

- vysokoškolské vzdelanie II. stupňa
- riadiace a organizačné schopnosti
- znalosť práce s PC (kancelárske programy na používateľskej úrovni)
- samostatnosť, komunikatívnosť, spoľahlivosť, zodpovednosť

- koncepčný prístup k riešeniu úloh, vyrovnaný postoj k pracovnému zaťaženiu, profesionalita, analytické schopnosti
- ovládanie príslušných zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich s danou problematikou

Informácie pre uchádzača: Pisomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace, písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov treba na účely výberového konania zaslať najneskôr do 31. 5. 2014 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, pod značkou: VK – TIÚ MS

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová
Telefón: 043/401 28 20

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Kriza v našich hlavách

Žijeme čudné „časy udavačov“. Pravda-nepravda, tajomstvo-netajomstvo: píše sa, čerá sa voda. Vraj necestovať... Ale prišla pozvánka na oslavy 150. výročia prenese-
nia sídla Matice srbskej (najstaršej spomedzi slovanských Matíc, založenej v roku 1826) z Pešti do Nového Sadu. Cestoval som. A videl som, že v Novom Sade je to inak ako u nás. Na námestí pred mestskou radnicou neohrozene so zdvihnutou päťou bráni národ Svetozár Miletič – aj náš hrdina: on jediný ako poslanec uhorského snemu bránil našu Maticu, keď ju zabíjali. A dvojhodinový priamy televízny prenos – u nás vec nevidaná, veď naše verejnoprávne médiá musíme zabávať len zabávať a zabávať a zabávať...
Program v „Srbskom narodnom pozorišti“ – inak súčasť Matice srbskej – bol totálne vlastenecký. Spieval zmiešaný zbor Vojvodiny, prítomný bol predstaviteľ srbskej pravoslávnej cirkvi, predseda Srbského parlamentu, srbský i vojvodinský minister kultúry, primátor Nového Sadu. Kedyže už sa u nás zišlo toľko štátnikov na matičnej akcii?

„Predsedník“ Matice srbskej prof. Dragan Stanič sa veľmi potešil, že som prišiel ako jediný najvyšší predstaviteľ zahraničnej Matice („Matice slovačke“). Vo svojej polhodinovej reči hovoril o srbskej Matici a jej dávných problémoch v Pešti (takých podobných s problémami našej Matice!), o jej prítomnosti i budúcnosti: „Kultúra sa stále viac stáva kľúčovým faktorom, ktorý určuje prežitie celého národa v dobe globalizácie a nového Babylonu... Iba ľudia s bohatou dušou, s vedomím a s dynamickým pohľadom na svet a so systémom overených hodnôt môžu mať budúcnosť...“

Prof. Stanič zdôraznil, že naše Matice majú za sebou časy plnohodnotnej pevnej spolupráce. Čo nám bráni, aby sa tie časy vrátili? Nič. Pravdepodobne iba – ako hovoril môj bývalý kolega: totálna kriza v našich hlavách.

VÝBEROVÉ KONANIE

Obsadzované miesto: VEDÚCI POŽIČOVNE KOSTÝMOV A KROJOV MS

Požičovňa kostýmov a krojov MS, Škultétyho 1, 036 01 Martin

Náplň práce: Riadi a koordinuje činnosť pracoviska. Zodpovedá za hospodárske výsledky pracoviska. Zodpovedá za udržiavanie majetku a rozvoj aktív pracoviska. Plní ďalšie úlohy v zmysle stanov a vnútorných predpisov MS.

Termín nástupu: dohodou
Požiadavky na uchádzača: vysokoškolské vzdelanie II. stupňa riadiace a organizačné schopnosti znalosť práce s PC (kancelárske programy na používateľskej úrovni) samostatnosť, komunikatívnosť, spohľadnosť, zodpovednosť

konceptný prístup k riešeniu úloh, vyrovnaný postoj k pracovnému zaťaženiu, profesionalita, analytické schopnosti ovládanie príslušných zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich s danou problematikou

Informácie pre uchádzača: Pisomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace, písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov je potrebné na účely výberového konania zaslať najneskôr do 31. 5. 2014 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, pod značkou: VK – PKaK MS

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová
Telefón: 043/401 28 20

TELEGRAFICKY Z MIESTNYCH ODBOROV

LISTINA ZAKLADAJÚCEHO ČLENA MS MONS. VILIAMOVI JUDÁKOVI – Predseda MS za prítomnosti člena výboru MS Juraja Gajdoša odovzdal Mons. Viliamovi Judákovi, nitrianskemu biskupovi, listinu zakladajúceho člena Matice slovenskej pod číslom 23 (1376). Zároveň prerokovali aj ideové zameranie archeologického parku v Nitre, v priestore bývalých kasární, ktorý by mal pripomínať slávne časy kráľa Svätopluka a misie solúnskych bratov na našom území v 9. storočí. Je to významný zámer nadväzujúci na oslavy 1 150. výročia solúnskej misie, v rámci ktorých sa konala aj výstava sv. Cyrila a Metoda v dejinách Európy vo Vatikánskych múzeách a následne aj na Bratislavskom hrade.

(tm)

DEŇ MATIEK – (RIMAVSKÁ SOBOTA) – Druhá májová nedela patrí všetkým mamám, starým mamám, babkám. V tomto roku sme si Deň matiek pripomenuli v nedelu 11. mája. Nezabudli sme ani na naše mamy – matičarky z Miestneho odboru Matice slovenskej v Rimavskej Sobote, a tak sme im hneď na nasledujúci deň pripravili malé stretnutie v Dome Matice slovenskej. Všetky matky a staré mamy privítali a pozdravil člen výboru Pavol Brndiar. Vyjadril im veľkú úctu za život, výchovu, ochranu detí a vnúčať, poďakoval za ich lásku a obetavosť. Prítomným matkám zaželal, aby boli naplnené dobrom, radosťou a nádejou. Riaditeľka D MS Ingrid Šulková pripomenula významné ženy v slovenskej literatúre 19. a 20. storočia, akými boli Božena Slančíková-Timrava, Mária Rázusová-Martáková, Mária Ďuričková, a spomenula aj výročie vynikajúcej botanicky Izabely Textorisovej. Pekné slnečné popoludnie spríjemnili prítomným deti z folklórneho súboru Lieskovček, ktoré spevom a básničkami o mame ožiarili celý matičný dom. Výstupenie detí pohladilo všetky mamy a staré mamy, prinieslo radosť a pocit šťastia za roky obetavosti, zodpovednosti a trápenia. Toto milé stretnutie sme ukončili spomínaním na život, mladosť, ale aj na radosť a starosť pri káve a zákusoch, ktoré napiekli členky výboru miestneho odboru.

Elena NEBUSOVÁ

K SOCHE SVÄTOPLUKA – (BÁNOVCE NAD BEBRAVOU) – Tretieho mája 2014 zorganizoval Miestny odbor Matice slovenskej v Bánovciach nad Bebravou pre členov a priaznivcov v Roku kráľa Svätopluka (1 120. výročie Svätoplukovej smrti) zájazd k jazdeckej soche kráľa Svätopluka na Bratislavskom hrade. Jeho osobnosť si uctilo tridsaťosem účastníkov zájazdu. Svätopluk zažiaril na začiatku našej národnej histórie ako jasná hviezda, ako do najnovších čias jediný, skutočne suverénny panovník nášho územia z nášho rodu. Slováci si uvedomujú vlastné dejiny, svoje vlastné bytie, svoje korene i to, ako a na akých základoch by sa mal rozvíjať slovenský národný a štátny život. V historickom múzeu si prezreli okrem iných i top exponáty Výstavy sv. Cyrila a Metoda – patróni Európy – skvost európskeho ranostredovekého umenia, súbor medených pozlátených plakiet z 9. storočia, zvon z hradska v Bojnej, Nitriansky evanjeliár, najstaršiu knihu zachovanú na Slovensku, slonovinovú pyxidú z Čiernych Kľačan z 5. storočia, dar byzantskej misie veľkomoravskému kniežatstvu Rastislavovi, ale aj mimoriadne vydarený výber najlepších fotografií Rudolfa Schustera z Aljašky, zo severného pólu, z Islandu, Kamčatky, Grónska, ale aj z Brazílie. Navštívili Primaciálny palác so Zrkadlovou sieňou a popoludní sa plavili vyhladkovou loďou na Devín, kde prebiehala Národná slávnosť k 200. výročiu narodenia Ľudovíta Štúra. Prijemne unavení ešte dlho budú spomínať na prežité chvíle.

Miloš ZAŤKO

PREZENTÁCIA NOVEJ DETSKEJ KNIHY – (UŽHOROD) – Predstavenie zaujímavej detskej knihy v slovenskom jazyku s názvom Rozprávky z 2. triedy sa uskutočnilo 7. mája v Centre slovenskej kultúry v Užhorode (Zakarpatská Ukrajina). Na slávnosti sa zúčastnili ziaci, rodičia a učiteľka základnej školy č. 4 so slovenským vyučovacím jazykom, ale aj vzácni hostia – generálna konzulka SR v Užhorode Janka Buriánová, honorárny konzul Ukrajiny v SR Stanislav Obický, riaditeľka spominatej školy Mária Fedyneková, predseda Matice slovenskej v Zakarpatskej Ukrajine Jozef Hajniš a iní. Rozprávky z 2. triedy je už druhá knižička tých istých autorov.

Marika SOKOLÍKOVÁ

Pred rokom boli prezentované podobné rozprávky, ktoré napísal Ján Pochanič, učiteľ vyslaný zo Slovenska, a ilustrácie pripravili jeho žiaci, vtedy z 1. triedy. V tomto roku rozprávky napísali žiaci teraz už z 2. triedy a knižku ilustroval, vrátane obálky, ich učiteľ Ján Pochanič. Ako povedal, obidve knihy potvrdzujú, že žiaci sú schopní výnimočných vecí už v tomto najmladšom veku. Treba im len trochu pomôcť a výsledok je fantastický! Knižičku prezentovali originálnym spôsobom – Janka Buriánová ju „posypala“ cukríkami a pred samotným aktom si žiaci urobili z kníh striešky nad hlavami. Potom prednášali rozprávky z knihy a učiteľ ich vtipne komentoval. Podujatie spestril spevák zo Slovenska Martin Husovský. Na záver všetkých čakala sladká torta v tvare prezentovanej knihy.

(msz)

ĎALŠÍ ÚSPECH MATIČNEHO VYDAVATELSTVA – Vydavateľstvo Matice slovenskej si v utorok 6. mája 2014 prevzalo v koncertnej sieni Vysokej školy múzických umení v Bratislave krásne ocenenie. Jedna z publikácií z dielne Vydavateľstva Matice slovenskej sa zaradila medzi Najkrajšie knihy Slovenska za rok 2013. Súťaž sleduje zámer zvyšovať výtvarnú úroveň a kvalitu polygrafického spracovania kníh. Do súťaže bolo prihlásených stodvanásť kníh, z ktorých porota vybrala kolekciu Najkrajšie knihy Slovenska 2013 a v nej predstavila spolu so štyrmi študentskými prácami dvadsaťštyri titulov. Ocenenie získala rozprávková knižka Rozprávky spod slovanskej lipy z autorského tandemu P. Vrlik a P. Mišák, s ilustrátorom Petrom Uchnárom. Kniha získala ocenenie v kategórii kníh pre deti a mládež. Odborná porota zložená zo zástupcov Ministerstva kultúry SR, ilustrátorov, polygrafov a grafikov hodnotila kvalitu publikácií a ich vizuálnu úroveň. Autorom grafickej úpravy ocenej publikácie je Igor Štrbík a Tlačiareň Banská Bystrica sa postarala o kvalitné polygrafické spracovanie. Všetky víťazné tituly budú vystavené v Medzinárodnom dome umenia BIBIANA a predstavené aj na významných zahraničných knižných veľtrhoch. Na záver treba ešte podotknúť, že táto publikácia sa stala aj najkrajšou knihou Turca a Najkrajšou knihou Lip-tova.

PRIPOMÍNAME SI

24. mája

– sto rokov, čo sa v budapeštianskom hoteli Metropol v roku 1914 dohodli slovenskí politici vytvoriť SNR – pred osemdesiatimi rokmi (1934) Národné zhromaždenie štvrtý raz zvolilo za prezidenta T. G. Masaryka

25. mája

– pred dvesto tridsiatimi rokmi, rok po vzlete teplovzdušného balónu bratov Montgolfierovcov, uskutočnil Štefan Labík prvý úspešný let podobným balónom v Uhorsku (1784) na lúke za Bratislavou

– sto rokov od narodenia básnika Pavla Horova (1914 – 1975), pôvodne nadrealistu, neskôr jeho tvorbu poznamenala vládnuca ideológia

26. mája

– významný architekt Vladimír Dedeček má osemdesiatpäť (medzi jeho stavby patrí Poľnohospodárska univerzita v Nitre, Najvyšší súd SR, výstavisko Incheba v Bratislave a i.)

27. mája

– žijúci klasik slovenského herckého umenia, začas aj minister kultúry Ladislav Chudík sa dožíva deväťdesiatich rokov

28. mája

– stotisiat rok od narodenia prezidenta Č-SR Edvarda Beneša (1884 – 1948), za monarchie spolupracovník T. G. Masaryka a M. R. Štefánika v zahraničnom odboji, po vzniku ČSR jeden z krutých odporcov slovenskej emancipácie, o jeho nevyraznosti svedčí, že dvakrát abdikoval (1938, 1948)

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi sa v Pezinku narodil svetový šachista Richard Réti (1889 – 1929), viacnásobný majster ČSR, víťaz medzinárodných turnajov, porazil aj legendárneho šachistu tých čias Capablanca

– stodesať rokov uplynulo, čo sa narodil spisovateľ a rozhlasový publicista Anton Priđavok (1904 – 1945)

– osemdesiatpäť by mal oživovať veľkomoravskej slávy a filmový historik, režisér a scenárista Ivan Rumanovský (1929 – 2001)

– pred desiatimi rokmi umrel minister zahraničných vecí ČSSR v období normalizácie Bohuslav Chňoupek (1925 – 2004), pôvodne reportér a spisovateľ literatúry faktu

29. mája

– pred pätnástimi rokmi bol v prvých priamych voľbách zvolený za prezidenta Slovenskej republiky Rudolf Schuster

– v Báčskom Petrovci pred sedemdesiatimi rokmi zomrel spisovateľ Ján Čajak (1863 – 1944), vzácne sú najmä jeho memoárové diela Mračná nad južným Slovenskom, Omrvinky z pohnutých čias a historický román V zajatí na Holíčskom hrade

– päťdesiat rokov od smrti literárneho vedca a učiteľa ešte žijúcich literárnych historikov a kritikov prof. Andreja Mráza (1904 – 1964), ktorý mal odvahu zastať sa matičiarov v tragikomicko-kauze s encyklopedistami

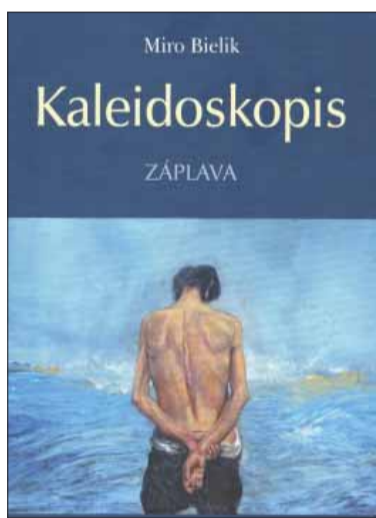
30. mája

– pred sto piatimi rokmi otvorili v Košiciach prvé kino s názvom Uránia (1909)

– dvadsať rokov od smrti výtvarného kritika Ladislava Saučina (1920 – 1994)

– päť rokov, čo umrel populárny spevák, ikona nášho popu 20. storočia Waldemar Matuška (1932 – 2009)

(jč)

Miro BIELIK: Kaleidoskopis

Básnik a prozaik, ktorý nedávno upútal postmoderným románovým diptychom (Benátsky diptych I, II), ponúka teraz zbierku noviel, nadčasovo štruktúrovaných próz nabitých epizodami, úvahami, informáciami. Jednotlivé epizódy a z nich vyplývajúce dôsledky splyvajú do jedného celku, ktorý zrkadlí obraz vnútorného sveta súčasného intelektuála, duchovne zakoreneneho v minulosti, snažiaceho sa pochopiť svoju účasť a poslanie v súčasnosti.

Z KNIŽNEJ PONUKY VMS

WWW.VYDAVATEL.SK

043/490 68 72

info@vydavatel.sk

Vydavateľstvo Matice slovenskej tvorivo nadväzuje na vyše 140-ročnú tradíciu vydavateľskej činnosti Matice slovenskej. Okrem celej škály vydání Matice slovenskej tu nájdete pestrý sortiment z produkcie iných vydavateľstiev na Slovensku i v Českej republike.

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BAĐIN a Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GESPER, Peter CABADAJ Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jarošlav CHOVANEC, Drahošlav MACHALA. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Poštová pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slpostas.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi a nevraciamie. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.